

Hallituksen esitys Eduskunnalle esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi esiopetusta koskeva uudistus. Muutoksia tehtäisiin perusopetuslakiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, lasten päivähoidosta annettuun lakiin, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin.

Lapselle säädettäisiin oikeus oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna maksuttomaan esiopetukseen. Niillä lapsilla, joiden oppivelvollisuus kestää yksitoista vuotta, ja lapsilla, jotka aloittavat koulunkäynnin vuotta säädettyä myöhemmin, olisi oikeus maksuttomaan esiopetukseen myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Esiopetus järjestettäisiin kunnan päätöksen mukaisesti kouluun, lasten päivähoitosta annetussa laissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Kunta voisi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Valtioneuvoston päätöksellä lupa esiopetuksen järjestämiseen voitaisiin edelleen myöntää myös yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle ja esiopetusta voitaisiin antaa valtion oppilaitoksessa.

Järjestämispaikasta riippumatta esiopetukseen sovellettaisiin perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä. Jos esiopetus järjestettäisiin päivähoitopaikassa, sovellettaisiin lisäksi täydentävänä lasten päivähoitoa koskevaa lainsäädäntöä.

Esiopetukseen osallistuminen olisi lapselle vapaaehtoista. Päätöksen tekisi huoltaja. Esiopetuksen laajuus säädettäisiin asetuksella valtakunnallisesti yhtenäisesti 700 tunniksi vuodessa. Opetusta varten tulisi hyväksyä

opetushallituksen päättämien valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallinen opetussuunnitelma. Päävastuu opetuksesta kuuluisi opettajille, joilla on luokanopettajan tai lastentarhanopettajan koulutus. Siirtymäkautena kelpoisia antamaan opetusta olisivat myös päivähoidon tehtävissä olleet sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittaneet henkilöt. Siirtymäkauden aikana järjestettäisiin täydennyskoulutusta, jonka suorittamalla voisi saavuttaa pätevyyden esiopetuksen opettajan tehtäviin.

Esiopetus olisi oppilaille maksutonta. Oppilailla olisi myös oikeus vastaaviin opintososiaalisiin etuihin kuin perusopetuksen oppilailla. Esiopetusta saavilla oppilailla ei olisi kuitenkaan, pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia lukuun ottamatta, oikeutta koulumatkaetuun eikä maksuttomaan majoitukseen.

Kunnat päättäisivät, minkä lautakunnan ja hallintokunnan alaisuuteen esiopetus kunnassa sijoitettaisiin.

Esiopetusta varten myönnettäisiin rahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän mukaisesti oppilaskohtaisesti. Valtionosuuden perusteena oleva yksikköhinta olisi 85 prosenttia asianomaisen opetuksen järjestäjän perusopetuksen yksikköhinnasta.

Esitys liittyy vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitus käsitellä sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2000. Esiopetuksen järjestäminen olisi kuitenkin ensimmäisenä toimintavuonna kunnille vapaaehtoista lukuun ottamatta pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Sosiaalitoimessa sovellettava lainsäädäntö

Lasten päivähoidosta annettuun lakiin (36/1973) ei sisälly erityisiä esiopetusta koskevia säännöksiä. Osana päivähoidon varhaiskasvatusta on useimmissa kunnissa kuitenkin järjestetty erityisesti kuusivuotiaille, mutta myös tätä nuoremmille lapsille suunnattua esiopetusta. Päivähoidon yhteydessä annettavan esiopetuksen määrää ja sisältöä ei ole valtakunnallisesti sitovasti määritelty. Lähtökohtana esiopetuksen järjestämisessä ovat kuitenkin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) ja Opetushallituksen vuonna 1996 laatimat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja paikalliset esiopetussuunnitelmat. Päiväkoti- ja perhepäivähoidosta peritään maksuja, jotka kohdistuvat myös esiopetukseen. Maksu määräytyy prosenttiperusteisesti perheen koon ja tulojen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) tarkemmin säädetyllä tavalla.

Lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n mukaan kunta voi järjestää lasten päivähoiton päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitona (1 § 1 mom.). Päiväkotihoidoa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi (1 § 2 mom.). Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi (1 § 3 mom.). Leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa (1 § 4 momentti). Päivähoidossa olevalle lapselle voidaan järjestää myös tarpeelliset kuljetukset (1 § 5 mom.).

Lasten päivähoidosta annetun lain 2 §:n mukaan päivähoitoa voivat saada lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset.

Kunnan erityistä järjestämisvelvollisuutta eli niin sanottua subjektiivista päivähoito-

oikeutta koskeva säännös sisältyy lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momenttiin. Säännöksen perusteella kaikilla alle kouluikäisten lasten vanhemmilla tai muilla huoltajilla on vuoden 1996 alusta ollut oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu päiväkotitai perhepäivähoitopaikka. Oikeus päivähoitopaikkaan alkaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakauden päätyttyä ja jatkuu siihen saakka, kunnes lapsi siirtyy peruskouluun (476/1983) tarkoitettuna oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun.

Lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 2 momentin mukaan lapsen huoltajilla, jotka eivät valitse lapselleen kunnan järjestämää saman pykälän 1 momentissa tarkoitettua päivähoitopaikkaa on lapsen muulla tavalla tapahtuvan hoidon järjestämiseksi oikeus saada lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista taloudellista tukea sanotussa laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin. Asiallisesti vastaavansisältöinen kunnan järjestämän päivähoitopaikan ja taloudellisen tuen välistä valintaoikeutta koskeva säännös sisältyy lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n 1 momenttiin. Sanotun säännöksen mukaan laissa tarkoitettua taloudellisen tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan saman pykälän 1 momentissa tarkoitettuna päivähoitopaikan valintana ei pidetä sitä, että lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun siirtymistään kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan osapäiväiseen esiopetukseen. Säännöksellä on poikettu yllä esitetystä pääsäännöstä, jonka mukaan perhe voi lapsensa hoidon järjestämiseksi valita vain joko kunnan järjestämän päivähoitopaikan tai taloudellisen tuen. Näiden tukimuotojen yhdistäminen saman lapsen kohdalla ei muussa kuin säännöksen tarkoittamassa tapauksessa voi tulla kysymykseen.

Lasten päivähoidosta annetun lain 2 a §:n 1 momentin mukaan päivähoiton keskeisenä tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Lasten päivähoitosta annetun asetuksen (239/1973) 1 a §:n mukaan lasten päivähoitosta annetun lain 2 a §:n kasvatustavoitteisiin kuuluu myös suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaiden, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa.

Lasten päivähoitosta annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan päivähoiton järjestäminen kuuluu kunnalle. Pykälän 2 momentin mukaan päivähoitoa on voitava antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen-, ruotsin- tai saamenkielellä.

Kunta voi täyttää päivähoiton järjestämisvelvoitteen hoitamalla toiminnan itse, sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai hankkimalla palveluja muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992), jäljempänä valtionosuuslaki, 4 §:n 1 ja 3 momentin mukaan edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Päiväkodissa ja perhepäivähoitossa samanaikaisesti hoidettavien lasten määrästä sekä hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvasta henkilöstöstä säädetään lasten päivähoitosta annetun asetuksen 6 ja 8 §:ssä. Päivähoitohenkilöstön kelpoisuuksista säädetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetussa asetuksessa (804/1992).

Päiväkodissa tulee hoito- ja kasvatustehtävissä olla vähintään yksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 4 tai 5 §:ssä säädetyn ammatillisen kelpoisuuden täyttävä henkilö enintään seitsemää kokopäivähoitossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta taikka enintään neljää alle kolmivuotiaista lasta kohden. Vastaavasti enintään 13 osapäivähoitossa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden tulee olla vähintään yksi mainitun kelpoisuuden täyttävä henkilö. Lisäksi lasten

päivähoitosta annetun asetuksen mukaan tulee päiväkodissa vähintään joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävässä toimivalla olla mainitun asetuksen 4 §:ssä ja muilla asetuksen 5 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus.

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 4 §:ssä edellytetään tehtävään soveltuvaa vähintään opistoasteista sosiaali- tai terveydenhuoltoalan taikka muun alan ammatillista tutkintoa ja 5 §:ssä vastaavaa vähintään koulusteista tutkintoa. Sekä lastentarhanopettajat ja kasvatustieteen kandidaatit että sosiaalikasvattajat ovat asetuksen 4 §:ssä tarkoitettua henkilöstöä. Päivä- ja lähihoitajat sekä lastenhoitajat ovat 5 §:ssä tarkoitettua henkilöstöä.

Sosiaalikasvattajatutkinnon on korvannut ammattikorkeakouluissa sosiaalialan koulutusohjelmassa suoritettava sosionomin tutkinto (AMK). Ensimmäiset uuden tutkinnon suorittaneet ovat äskettäin valmistuneet.

Perhepäivähoitossa voi hoitaja hoitaa samanaikaisesti enintään neljää lasta omat alle kouluikäiset lapset mukaan luettuna sekä lisäksi yhtä osapäivähoitoa saavaa esiopetuksessa olevaa tai koulunkäynnin aloittanutta lasta. Kaksi hoitajaa voi hoitaa samanaikaisesti enintään kahdeksaa lasta sekä näiden lisäksi osapäiväisesti kahta esiopetuksessa olevaa tai koulunkäynnin aloittanutta lasta. Erityisistä syistä ja ottaen huomioon paikalliset olosuhteet kolme hoitajaa voi hoitaa samanaikaisesti enintään kahtatoista lasta. Edellä sanottua ei lasten päivähoitosta annetun asetuksen mukaan sovelleta kunnan järjestäessä perhepäivähoiton saman perheen lapsille heidän omassa kodissaan. Perhepäivähoitajalta edellytetään tehtävään soveltuvaa koulutusta.

Lasten päivähoitosta annetun lain 12 §:n mukaan kunnan päivähoitolain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia. Valtionosuuslakia sovelletaan myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 12 §:n perusteella kunnalle kysymyksessä olevasta laista aiheutuviin menoihin. Valtionosuuslain nojalla kunta saa vuosittain käyttöönsä sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden. Valtionosuuden käyttötarkeitusta ei ole määritelty. Laki velvoittaa kuntaa ainoastaan osoittamaan voimavaroja valtionosuuden perusteena olevaan sosiaali-

ja terveydenhuoltoon. Valtionosuus määräytyy laskennallisesti pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden ja kustannuksiin vaikuttavien olosuhdetekijöiden perusteella. Valtionosuuslain mukaan määräytyvistä kustannuksista valtionosuus on 24,2 prosenttia.

Opetustoimeen sovellettava lainsäädäntö

Vuoden 1999 alussa voimaan tulleen perusopetuslain (628/1998) 1 §:n mukaan laissa säädetään perusopetuksen ja oppivelvollisuuden lisäksi muun ohella oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta. Lain 2 §:n mukaan esiopetuksen tavoitteena on perusopetukselle säädettyjen yleisten tavoitteiden lisäksi osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Lain 5 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidentyn oppivelvollisuuden piirissä oleville vaikeavammaisille tai sairaille lapsille esiopetusta. Opetusministeriö voi saman pykälän mukaan myöntää kunnalle luvan esiopetuksen järjestämiseen myös muille oppilaille. Lain 7 ja 8 §:n mukaan esiopetusta voidaan antaa valtioneuvoston päätöksen mukaisesti myös yksityisessä tai valtion koulussa.

Lain 9 §:n mukaan esiopetus kestää yhden vuoden. Pidentyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa, ja opetusministeriön luvalla vieraskielisessä opetuksessa esiopetus voi kestää kaksi vuotta. Lain 26 §:n 1 momentin mukaan pidentyn oppivelvollisuuden piirissä olevan tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään esiopetukseen. Perusopetusasetuksen (852/1998) 3 §:n mukaan esiopetusta annetaan vähintään 700 tuntia vuodessa. Vielä lukuvuonna 1998—99 yhdysluokkaopetuksena järjestettävässä esiopetuksessa vähimmäistuntimäärä oli 12 tuntia viikossa eli noin 460 tuntia vuodessa. Esiopetusta varten ei ole, toisin kuin perusopetuksessa, säädetty työpäivien määrää. Perusopetusasetuksen 4 §:n mukaan esiopetuksessa oppilaan työpäivään saa kuulua enintään viisi oppituntia.

Esiopetus on maksutonta ja esiopetusta saavilla oppilaille on oikeus vastaaviin opintososiaalisiin etuihin kuin perusopetuksen oppilaille.

Perusopetuslain 14 §:n mukaan valtioneuvosto päättää laissa tarkoitettua opetuksen

yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Opetushallitus päättää esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (opetussuunnitelman perusteet). Valtioneuvosto ei ole vielä tehnyt uuden perusopetuslain nojalla päätöstä opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Opetushallitus on perusopetuslakia edeltäneen peruskoululain nojalla vahvistanut vuonna 1996 valtakunnalliset Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet peruskoulussa annettavaa esiopetusta varten. Mainitut perusteet on valmisteltu yhteistyössä Stakesin kanssa ja niitä sovelletaan suosituksena myös lasten päivähoitosta annetun lain nojalla osana päivähoiton varhaiskasvatusta annettavaan esiopetukseen. Mainittuja opetushallituksen hyväksymiä esiopetuksen perusteita sovelletaan perusopetuslain 50 §:n perusteella, kunnes perusopetuslain nojalla toisin päätetään. Perusteet sisältävät sekä velvoittavia määräyksiä että ohjeita ja suosituksia. Esiopetuksessa ei ole oppiainejakoa, vaan esiopetusta varten määritellään sisältöalueet. Sisältöalueet ovat kieli ja kommunikaatio, matemaattiset käsitteet, luonto ja ympäristötieto, uskonto, etiikka, liikunta, terveys sekä eri taidemuodot. Perusopetuslain 15 §:n mukaan esiopetuksen järjestäjän tulee laatia opetusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Perusopetuslain 37 §:n mukaan jokaisella koululla, jossa järjestetään laissa tarkoitettua opetusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimus-suhteisia opettajia. Lisäksi opetuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia, koulunkäyntiavustajia ja muuta henkilökuntaa. Perusopetuslain 30 §:n 2 momentin mukaan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Lain 17 §:n 4 momentin nojalla perusopetusasetuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään opetusryhmän enimmäiskoosta erityisopetuksena annettavassa opetuksessa.

Perusopetuksen yhteydessä esiopetusta antavien opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998). Asetuksen 7 §:n mukaan esiopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka

on asetuksen mukaan kelpoinen antamaan luokanopetusta. Esiopetuksen oppilaista muodostetulle erilliselle opetusryhmälle opetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen (576/1995) 11 §:n mukaisen kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon tai joka on suorittanut lastentarhanopettajan tutkinnon. Mainittu kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen mukainen alemmaksi korkeakoulututkinnoksi luettava kasvatustieteen kandidaatin tutkinto korvasi vuonna 1995 lastentarhanopettajatutkinnon.

Perusopetuksen yhteydessä annettavaa esiopetusta varten myönnetään rahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaan. Lain 1 §:n 3 momentin mukaan perusopetuslaissa tarkoitettua esiopetuksen rahoituksesta on voimassa, mitä laissa säädetään perusopetuksen rahoituksesta, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Esiopetuksessa rahoituksen perusteena oleva yksikköhinta on sama kuin asianomaisen perusopetuksen järjestäjän oppilaskohtainen yksikköhinta. Kunnat osallistuvat toiminnan kustannuksiin kunnan asukasmäärän mukaan määräytyvällä rahoitusosuudella. Kunnan rahoitusosuus opetustoimen käyttökustannuksiin on 43 prosenttia markkamäärästä, joka lasketaan siten, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyllä tavalla laskettu markkamäärä jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu markkamäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

1.2. Käytäntö

Selvitys

Ajankohtaisimmat tiedot esiopetuksesta ovat saatavissa sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön tekemästä selvityksestä, jolla kartoitettiin pääasiassa kuusivuotiaille lapsille järjestettävän esiopetuksen toteuttamista kunnissa. Jäljempänä esitettävät tiedot perustuvat kyseiseen kyselyyn.

Tiedot ovat suuntaa-antavia. Selvityksen tekoa hankaloitti se, että sosiaali- ja kulttuuritoimessa esiopetus määritellään eri tavoin eivätkä sitä koskevat säännökset ole yhteneväiset. Kyselyssä esiopetus määriteltiin siten, että se on suunnitelmallista ja tavoit-

teellista sekä pedagogisesti painottunutta ja pohjautuu Stakesin ja Opetushallituksen laatimiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tai paikallisiin esiopetussuunnitelmiin. Vastaukset perustuvat kunnan näkemukseen esiopetuksen toteuttamisesta. Selvitys kuvaa tilannetta tammikuun 1999 lopussa ja se kattaa Suomen kunnat ja Ahvenanmaata lukuunottamatta.

Esiopetukseen osallistuminen ja kattavuus

Kuusivuotiaista lapsista noin 78 prosenttia osallistui tämän vuoden alussa tavoitteelliseen esiopetukseen joko sosiaali- tai koulutoimessa. Päivähoitolain nojalla sosiaalitoimessa (mukaanluettuna ostopalveluna toteutettu päivähoito) järjestetyn esiopetuksen piirissä oli noin 45 500 lasta ja perusopetuksen yhteydessä järjestetyssä esiopetuksessa noin 6 500 lasta. Kunnissa on myös seurakunnan tarjoamaa kerhomuotoista esiopetustoimintaa, johon osallistui noin 8 000 muun muassa kotihoitossa, kunnan järjestämässä tai puhtaasti yksityisessä perhepäivähoidossa olevaa lasta. Lisäksi 68 kuntaa ilmoitti, että esiopetusta järjestetään myös puhtaasti yksityisessä päivähoitossa. Tämänkaltaisen esiopetustoiminnan piirissä oli noin 2 000 lasta.

Lääneittäin tarkasteltuna esiopetukseen osallistumisessa ei ole suurta vaihtelua. Itä-Suomen läänissä esiopetukseen osallistuvien kuusivuotiaiden määrä oli suhteessa suurin, 80 prosenttia ikäluokasta. Etelä-Suomen ja Lapin lääneissä osallistumisprosentti oli 79 ja Länsi-Suomen läänissä 78. Oulun läänissä esiopetukseen osallistui 74 prosenttia kuusivuotiaista. Kunnittain esiopetukseen osallistumisessa oli suuria eroja. Osassa kuntia kaikki kuusivuotiaat olivat esiopetuksen piirissä, kun taas muutamassa kunnassa vain vajaa 20 prosenttia kuusivuotiaista osallistui esiopetukseen. Vertailu eri kuntien välillä tulee kuitenkin tehdä varoen, koska esiopetuksen määrittely ei ole yhtenäistä.

Esiopetusta järjestetään muutamaa poikkeusta lukuunottamatta kaikissa kunnissa. Noin 80 prosenttia kunnista voi kunnan näkemyksen mukaan tarjota esiopetusta kaikille siihen osallistumaan haluaville ja 10 prosenttia lähes kaikille. Syy esiopetuksen riittämättömyyteen olivat taloudelliset vaikeudet, soveltuvan henkilöstön riittämättömyys, kuljetusmahdollisuuksien puute sekä se, ettei kunnassa ole esiopetukseen soveltuvia tiloja.

Esiopetuksen järjestäminen

Kunnista 48 prosentissa esiopetus toteutettiin lasten päivähoidosta annetun lain nojalla sosiaalitoimen yhteydessä, 13 prosentissa perusopetuslain nojalla koulutoimen yhteydessä sekä 39 prosentissa sekä sosiaali- että koulutoimen piirissä.

Sosiaalitoimessa esiopetus järjestetään yleisimmin päiväkodeissa (77 prosenttia) ja toimintaan osallistuvat kaikki kuusivuotiaat. Kiertävissä päiväkodeissa esiopetusta järjesti noin 10 prosenttia kunnista. Kunnan järjestämässä perhepäivähoidossa (mukaanluettuna ostopalveluna toteutettu päivähoito) olevista kuusivuotiaista kaikki osallistuvat esiopetustoimintaan 60 prosentissa kunnista. Vain 8 prosentissa kunnista perhepäivähoidossa olevat lapset eivät ole esiopetuksessa. Lähes puolessa kunnista kaikki kotihoidossa olevat kuusivuotiaat osallistuvat esiopetukseen. Kunnan järjestämässä perhepäivähoidossa tai kotihoidossa olevien lasten esiopetus järjestetään joko perusopetuslain nojalla koulussa tai lasten päivähoidosta annetun lain nojalla päiväkodissa, esiopetuskerhoissa tai seurakunnan esiopetustoimintana. Puhtaasti yksityisessä perhepäivähoidossa olevien kuusivuotiaiden osallistuminen esiopetukseen on vähäisempää kuin kunnan järjestämässä perhepäivähoidossa tai kotihoidossa olevien. Tästä ryhmästä on myös vähiten tietoa saatavilla.

Lasten määrä ja henkilöstömitoitus

Lasten määrää suhteessa kasvattajiin kysyttiin vain koulutoimen ja seurakunnan järjestämisestä toiminnasta, koska päivähoidossa esiopetusta järjestettäessä lasten päivähoidosta annetussa asetuksessa säädetään henkilöstömitoituksesta.

Koulussa erillisessä esiopetusryhmässä lasten määrä suhteessa yhteen opettajaan vaihtelee kyselyn mukaan 6 ja 23 välillä. Perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan yhteydessä järjestetyssä esiopetuksessa lapsiryhmän koko on yleensä hieman suurempi, luokassa saattaa olla jopa 30 lasta. Yleensä kuitenkin yhtä opettajaa kohden on noin 10–15 lasta.

Seurakunnan esiopetuskerhoissa yhtä ohjaajaa kohden on yleisesti noin kymmenen lasta, harvoissa tapauksissa yli 20 lasta.

Esiopetushenkilöstö

Sosiaalitoimessa ei ole erillisiä säännöksiä esiopetushenkilöstön kelpoisuuksista. Tämän vuoksi kyselyssä tiedusteltiin, oliko kunnassa erikseen sovittu siitä, että esiopetuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa joku ammattiryhmä tai tietyn koulutuksen saanut henkilö. Kyselyn mukaan suurimmassa osassa kuntia (83 prosenttia) näin oli toimittu. Kunnat saattoivat mainita useamman kuin yhden ammattiryhmän. Kunnista 66 prosenttia vastasi, että esiopetuksessa vastuu kuuluu lastentarhanopettajille, 21 prosenttia sosiaalikasvattajille, 16 prosenttia luokanopettajille, 11 prosenttia erityislastentarhanopettajille ja 10 prosenttia lasten/päivä/lähihoitajille. Yhdessätoista kunnassa suunnitteluvastuussa olivat myös perhepäivähoitajat ja yhdessä vastuu oli yksinomaan perhepäivähoitajalla. Osassa kuntia suunnittelusta vastaa työryhmä, johon kuuluu esimerkiksi lastentarhanopettaja, luokanopettaja ja seurakunnan lastenohjaaja. Vaikka esiopetuksen toteuttamista ei ole nimenomaisesti vastuutettu kunnassa, käytännössä esiopetuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta sosiaalitoimessa useimmiten vastaavat lastentarhanopettajat tai sosiaalikasvattajat.

Koulutoimessa esiopetuksesta vastaa yleisesti luokanopettaja. Noin neljäsosa esiopetusta antavasta henkilöstöstä on lastentarhanopettajia. Kouluissa esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvat myös koulunkäyntiavustajat. Seurakunnan esiopetuskerhoja ohjaavat pääsääntöisesti lastenohjaajat.

Esiopetuksen laajuus ja suunnittelu

Päiväkodeissa esiopetus toteutetaan sekä osana päivittäistä, tavoitteellista toimintaa että erillisinä esiopetustuokioina kuusivuotiaille. Esiopetusta järjestetään niin kokopäivä- kuin osapäiväryhmissä. Perhepäivähoidossa olevien lasten esiopetus järjestetään joko päiväkodissa, koulussa tai seurakunnan esiopetustoimintana. Monissa kunnissa perhepäivähoidossa oleville lapsille järjestetään esiopetusta erillisissä esiopetuskerhoissa, jotka kokoontuvat kerran tai muutamana kerran viikossa.

Koulutoimessa esiopetus järjestetään erillisissä esiopetusryhmissä tai yhdessä perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluok-

kan kanssa. Sen laajuus erillisissä esiopetusryhmissä on yleisimmin 19—20 tuntia viikossa. Perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan yhteydessä toteutetun esiopetuksen viikkotuntimäärä on yleisimmin 12 tuntia viikossa. Koulutoimen yhteydessä järjestettyyn esiopetukseen on osallistunut eräissä tapauksissa myös sellaisia lapsia, joille annettavan opetuksen määrä on ollut selvästi vähemmän kuin edellä todetut säännösten edellyttämät vähimmäismäärät.

Seurakunnan esiopetuskerhoissa laajuus on 1—12 tuntia viikossa, yleisimmin kerhot koostuvat kahdesti viikossa kolmen tunnin ajan kerrallaan.

Lähes kaikissa kunnissa (87 prosenttia) on tehty esiopetussuunnitelma. Noin puolessa kunnista suunnitelmassa on otettu huomioon myös erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten erityistarpeet. Yleisimmin (77 prosenttia kunnista) suunnitelma on valmisteltu päivähoiton ja koulun yhteistyönä.

Esiopetuksen järjestelyt vuonna 2000

Kunnilta pyrittiin myös selvittämään, mitä uusia toimia kattavan esiopetuksen toteuttaminen kunnassa edellyttäisi. Kyselyssä ei kuitenkaan määritely, mitä kattava esiopetus tarkoittaisi, eikä sitä, olisiko se maksutonta vai ei. Kunnat arvioivat, että esiopetukseen osallistuisi vuonna 2 000 noin 56 300 lasta, mikä on noin 86 prosenttia ikäluokasta. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnat arvioivat esiopetuksen kysynnän lisääntyvän lähes 4 000 lapsella.

Esiopetuksen toteuttaminen vaatii kyselyn mukaan 70 prosentissa kunnista uusia resursseja. Uusia tiloja tarvitaan 28 prosentissa kunnista, 30 prosentissa kunnista vanhoja tiloja tulisi kunnostaa. Puolet kunnista arvioi tarvitsevänsä uusia virkoja. Virkoja tulisi perustaa noin 630 kappaletta. Myös kuljetuksen järjestämiseen tarvittaisiin lisää voimavaroja puolessa kunnista. Kustannuksia aiheuttaisivat myös materiaalihankinnat, ruokailun järjestäminen sekä henkilöstön kouluttaminen.

1.3. Nykytilan arviointi

Kouluikä edeltävät vuodet ovat merkityksellisiä lapsen kehityksen ja myöhemmin koulumenestyksen kannalta. Lapsen ympäristötekijöistä johtuvat erot erilaistavat koulunvalmiuksia ja näin osaltaan vaikuttavat

lapsen myöhempään koulumenestykseen ja yleisesti oppimisen edellytyksiin. Järjestelmällisellä varhaiskasvatuksella ja sen osana esiopetuksella voidaan tasoittaa eroja ja estää niiden kasvamista. Erityisen merkityksellistä esiopetukseen osallistuminen on niille lapsille, joiden koulunkäynnin aloittamista on lykätty. Kuusivuotiaat tulisi nykyistä kattavammin saada järjestelmällisen esiopetuksen piiriin. Koulutuksellisen tasa-arvon parantamiseksi kuusivuotiaiden esiopetusjärjestelyt tulisi lisäksi saada nykyistä yhtenäisemmiksi. Kuusivuotiaiden esiopetuksen toteuttamista koskeva erilainen sääntely kahden eri hallinnonalan lainsäädännössä aiheuttaa hajanaisuutta ja esiopetuksen järjestelyissä on suuria eroja eri kuntien välillä. Nykyinen tilanne, jossa päivähoiton yhteydessä järjestettävästä esiopetuksesta peritään maksu, kun taas koulutoimen järjestämä esiopetus on maksutonta, on lisäksi perheiden kannalta epätydyttävä ja epätasa-arvoinen.

Valtioneuvoston joulukuussa 1995 hyväksymän koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen vuosia 1995—2000 koskevan kehittämissuunnitelman mukaan peruskoulun pituus ja pääsääntöinen alkamisikä säilyvät nykyisellään. Kouluuntuloa kuitenkin joustavoitetaan nykyisestä siten, että oppilaiden koulukypsyuden ja huoltajien toivomusten perusteella kouluuntuloikä vaihtelee jonkin verran nykyistä enemmän. Mainitun kehittämissuunnitelman mukaan esiopetuksen järjestämisessä tavoitteena on tilanne, jossa käytännössä koko ikäluokka osallistuu vuoden pituiseen esiopetukseen ennen peruskoulun alkua. Kunta päättää, annetaanko esiopetus peruskoulun vai päivähoiton yhteydessä.

Uudessa tämän vuoden alussa voimaantulleessa perusopetuslaissa koulunkäynnin aloittamista joustavoitettiin siten, että lapsella on lain mukaan huoltajan hakemuksesta oikeus aloittaa koulunkäynti vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytykset suoriutua opiskelusta. Aikaisemman vastaavan peruskoululain säännöksen mukaan koulunkäynnin aloittaminen säädettyä aikaisemmin riippui viime kädessä kunnan harkinnasta. Sen sijaan uuteen perusopetuslakiin ei otettu yleisiä säännöksiä kuntien velvollisuudesta kuusivuotiaiden lasten esiopetuksen järjestämisestä, vaan esiopetuksen järjestäminen edellyttää edelleen opetusministeriön luvan. Eduskunta si-

sällytti vastaukseensa hallituksen esitykseen koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (EV 70/1998 vp—86/1997 vp) kuitenkin lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää hallituksen valmistelevan perusopetuslain muutokset siten, että lapsen oikeus oppivelvollisuutta edeltävään vuoden mittaiseen esiopetukseen voidaan saattaa voimaan 1 päivästä elokuuta 2000 lukien taloudellisten voimavarojen mukaisesti.

2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi esiopetusta koskeva uudistus. Kunnille säädetäisiin velvollisuus järjestää niiden alueilla asuville lapsille pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunnilla olisi velvollisuus järjestää oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta sellaisille lapsille, jotka ovat pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä tai jotka perusopetuslain 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille järjestettävä esiopetus ja eräiden vieraskielisten koulujen järjestämä esiopetus voisi kestää kuten nykyisinkin kaksi vuotta. Lapsille säädetäisiin puolestaan oikeus saada oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna tai koululykkäystpauksissa vastaavasti oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta. Esiopetukseen osallistumisesta päättäisi huoltaja.

Uudistus tulisi voimaan kahdessa vaiheessa. Elokuun alusta 2000 kunnat voisivat ilman opetusministeriön lupaa järjestää perusopetuslaissa tarkoitettua esiopetusta ja ne saisivat siihen opetustoimen valtionosuuden. Velvollisuus esiopetuksen järjestämiseen sekä lapselle subjektiivinen oikeus esiopetukseen tulisivat voimaan elokuun alusta 2001.

Esiopetusta voitaisiin kunnan päätöksen mukaisesti järjestää koulussa, lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päiväkotitai perhepäivähoitopaikassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Kunta voisi hankkia esiopetuspalvelut myös julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta, kuten seurakunnalta tai yksityiseltä päiväkodilta. Kunta vastaisi ostopalveluiden laadusta. Valtioneuvoston luvan tai päätöksen perusteella esiopetusta voitaisiin edelleen järjestää myös yksityisessä tai valtion oppilaitoksessa. Kuntien tulisi suunnitella

ja järjestää esiopetus sekä vastaavasti myös päivähoito siten, että esiopetukseen ja vastaavasti päivähoitoon osallistuvat lapset voisivat joustavasti käyttää myös päivähoitopalveluja ja vastaavasti osallistua esiopetukseen.

Perheillä säilyisi edelleen lasten päivähoitosta annetun lain mukainen subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan siihen saakka, kunnes lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Perusopetuslain tarkoittama esiopetus, vaikka sitä lain sallimalla tavalla järjestettäisiinkin päivähoitolain tarkoittamassa päivähoitopaikassa, ei olisi päivähoitoa. Esiopetukseen osallistumista ei siten myöskään katsottaisi päivähoitolaissa ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitetuksi valinnaksi päivähoitopaikan ja taloudellisen tuen välillä. Perheillä olisi siten edelleen oikeus muuksi kuin esiopetusajaksi valita lapsensa hoidon järjestämiseksi joko kunnan järjestämä päivähoitopaikka tai lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukainen taloudellinen tuki.

Esiopetus on suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta, joka liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen että alkuopetukseen (perusopetuksen 1—2 vuosiluokat). Esiopetuksen tavoitteena on opetuksen yleisten tavoitteiden lisäksi parantaa lapsen oppimisedellytyksiä ja edesauttaa lasten joustavaa siirtymistä varhaiskasvatuksen piiristä alkuopetukseen. Toiminta muodostaa osan elinikäistä kehitystä ja oppimista, johon yhdistetään sekä päivähoitotoiminnan pedagogisen toiminnan parhaat puolet. Lasten päivähoitosta annetun lain mukaisen varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä on tarkoitus jatkaa kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kehittämisen kanssa. Esiopetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Esiopetusta koskevat säännökset otettaisiin perusopetuslakiin. Esiopetusta ei kuitenkaan luettaisi perusopetukseksi, vaan perusopetusta edeltäväksi opetukseksi. Esiopetuksen järjestämispaikasta riippumatta esiopetukseen sovellettaisiin yhtäläisesti perusopetuslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Säännökset säilyisivät pääosin samoina kuin ne ovat nykyisessä perusopetuslaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä. Päivähoitopaikassa annettavaan esiopetukseen sovellettaisiin täydentävänä lasten päivähoitosta annettua lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä

riippumatta siitä, olisiko kysymys kunnan itse järjestämästä toiminnasta tai esimerkiksi yksityiseltä päiväkodilta ostopalveluna hankituista esiopetuspalveluista. Lasten päivähoidosta annettuun lakiin, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin tehtäisiin samalla uudistuksen edellyttämät tarkistukset.

Kunnat voisivat vapaasti päättää perusopetuslain tarkoittaman esiopetuksen hallinnollisesta sijoittumisesta kunnassa eli siitä, minkä lauta- tai hallintokunnan alaisuuteen esiopetus kunnassa sijoitetaan. Perusopetuslain mukaisessa esiopetuksessa on kysymys sanotun lain tarkoittamasta opetuksesta. Kysymys ei siten ole kunnalle lasten päivähoidosta annetun lain nojalla kuuluvasta päivähoidon järjestämisestä eikä siten myöskään sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitettua sosiaalihuollosta, vaikka kunta päättäisikin järjestää esiopetuksen lasten päivähoidosta annetun lain tarkoittamassa päivähoitopaikassa. Kuntia ei esiopetuksen hallinnoinnissa siten sido sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentti tai lasten päivähoidosta annetun lain 11 §:n 3 momentti, joiden perusteella kunnan koko sosiaalihuolto, mukaan lukien päivähoito, tulee järjestää saman monijäsenisen toimielimen, kuten sosiaalilautakunnan, alaisuudessa. Koululainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, joissa määrättäisiin koululainsäädännön mukaisen toiminnan hallinnollisesta sijoittumisesta kunnassa. Kuntalain (365/1995) 16 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisessä kunnassa asetetaan opetustoimen hallintoon erillinen toimielin kumpaakin kieliryhmää varten taikka yhteinen toimielin, joka jakautuu kieliryhmiä varten jaostoihin. Toimielimen tai jaoston jäsenet on valittava asianomaiseen kieliryhmään kuuluvista henkilöistä. Esiopetus luetaan opetustoimeen kuuluvaksi toiminnaksi.

Esiopetusta annettaisiin pääsääntöisesti yhden vuoden ajan ennen oppivelvollisuuden alkamista. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien erityisopetuksessa olevien lasten esiopetus kestäisi kaksi vuotta. Esiopetuksen laajuus säädetään asetuksella vuosittaisena tuntimääränä. Vuoden kestävässä esiopetuksessa tuntimäärä olisi kaikessa esiopetuksessa vähintään 700. Työpäiville jaetuna tuntimäärä merkitsee kolmesta neljään tuntia esiopetusta päivässä. Esiopetusta varten ei kuitenkaan säädettäisi päivittäistä tai viikottaista työaikaa, vaan esiopetuksen jär-

jestämistavasta ja työajoista päätettäisiin paikallisesti. Esiopetus voitaisiin edelleen järjestää myös yhdysluokkaopetuksena perusopetusta saavien oppilaiden kanssa.

Hallitus pitää esiopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja opetuksen korkean laadun varmistamiseksi tärkeänä, etteivät opetusryhmät muodostu liian suuriksi. Perusopetuslain mukaan opetuksen järjestäjä päättää opetusryhmien muodostamisesta laissa olevan yleissäännöksen puitteissa. Erityisopetuksessa on kuitenkin säädetty opetusryhmän enimmäiskoko oppilasmääränä. Päivähoitopaikassa järjestettävässä esiopetuksessa tulee lisäksi noudattaa lasten päivähoidosta annetun asetuksen säännöksiä lasten määrästä suhteessa hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvan henkilöstön määrään. Tarkoitus on antaa esiopetuksen järjestäjille suositus opetusryhmien muodostamisesta. Suosituksen pohjana olisi soveltuvin osin nykyinen osapäivähoidon mitoitus, eli ryhmään saisi kuulua pääsääntöisesti enintään 13 esiopetusta saavaa oppilasta. Jotta voitaisiin tarvittaessa varmistaa, ettei esiopetusta saavista oppilaita muodostettavien ryhmien koko missään tilanteissa nouse liian suureksi, perusopetuslakiin otettaisiin valtuutussäännös, jonka mukaan opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa voitaisiin säätää tarvittaessa sitovasti asetuksella.

Valtioneuvosto päättäisi esiopetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Esiopetuksessa noudatettaisiin Opetushallituksen vahvistamia valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita, joiden perusteella kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät laativat paikalliset opetussuunnitelmansa.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet, joiden yhtenä osana on alkuopetus, vahvistettiin 1994. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet laadittiin Stakesin ja Opetushallituksen yhteistyönä ja vahvistettiin 1996. Esiopetusta ja alkuopetusta ei ole synkronoitu nykyisissä opetussuunnitelman perusteissa. Tämän vuoksi lainmuutokseen liittyen tarkistettaisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita osana niitä. Tavoitteena olisi yhtenäistää toimintaa riippumatta siitä, toteutetaanko opetus päivähoitopaikassa tai koulussa, luoda edellytykset koulun ja päiväkodin yhteistyölle sekä mahdollistaa joustava siirtyminen varhaiskasvatuksen piiristä alkuopetukseen. Opetussuunnitelman perusteissa otettaisiin huomioon pe-

rusopetukseen tulevien oppilaiden parantuneet oppimisvalmiudet.

Uudet esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelman perusteet laadittaisiin yhteistyössä opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Stakesin, Suomen Kuntaliiton sekä Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n kanssa sekä laajassa sidosryhmäyhteistyössä koulujen ja päivähoidon kanssa. Jotta paikallisen tason opetussuunnitelmat olisivat valmiit mahdollisimman pian valtakunnallisten perusteiden valmistuttua, perusteiden laadinnassa käytetään Opetushallituksen tietoverkkoa ja muuta tietotekniikkaa. Prosessia tuetaan uudistuksen eri vaiheet kattavalla koulutuksella. Opetussuunnitelmatyö aloitettaisiin syksyllä 1999 ja uudet perusteet olisivat valmiit elokuun alkuun 2000 mennessä. Jatkossakin opetusministeriö ja Opetushallitus valmistelisivat edellä todetut päätökset yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Stakesin kanssa.

Esiopetus ja siihen liittyvät ateriat olisivat oppilaille maksuttomia. Huoltajat vastaisivat sen sijaan esiopetuksessa olevien oppilaiden matkoista ja niistä aiheutuvista kustannuksista. Esiopetusta saavilla oppilailla ei olisi myöskään oikeutta maksuttomaan tapaturman hoitoon tai majoitukseen, kuten perusopetuksen oppilailla. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla esiopetusta saavilla oppilailla olisi kuitenkin samat opintososiaaliset edut ja oikeudet kuin perusopetusta saavilla oppilailla. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 6 momenttiin lisättäisiin selvyden vuoksi virke, jonka mukaan maksuttomaan esiopetukseen käytettävä aika tulisi ottaa huomioon sekä kokopäiväisesti että osa-aikaisesti järjestettävän päivähoiton maksua alentavana tekijänä.

Esiopetuksen rahoituksesta säädettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa. Rahoitus myönnettäisiin oppilasmäärien mukaan. Rahoituksen perusteena käytettäisiin oppilaskohtaisia yksikköhintoja. Esiopetuksen yksikköhinta olisi opetuksen järjestämisen perusopetusta alemmista kustannuksista johtuen 85 prosenttia asianomaisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhinnasta. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa esiopetuksessa yksikköhinta olisi sama kuin perusopetuksessa. Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia selostetaan esityksessä erikseen.

Esiopetusta antavien opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin opetustoimen

henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa. Kelpoisuusvaatimukset säilyisivät samoina kuin ne ovat nykyisin perusopetuksen yhteydessä annettavassa esiopetuksessa. Esiopetusta voisi näin ollen antaa henkilö, jolla on luokanopettajan kelpoisuus tai joka on suorittanut lastentarhanopettajan tai kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon. Opetus- ja kasvatustyöhön voisivat osallistua myös muut kuin edellä mainitut kelpoisuusehdot täyttävät henkilöt. Vastuu opetuksesta kuuluu aina kelpoisuusvaatimukset täyttävälle opettajalle. Muun opetuksen osallistuvan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ei otettaisi säännöksiä mainittuun opetustoimen kelpoisuusvaatimuksia koskevaan asetukseen. Päivähoitopaikassa perusopetuslain nojalla järjestettävässä esiopetuksessa noudatettaisiin muun opetus- ja kasvatushenkilöstön osalta, mitä lasten päivähoitosta annetun asetuksen 6 ja 8 §:ssä säädetään.

Lisäksi siirtymäkauden eli elokuun alusta 2000 heinäkuun loppuun 2002 lain voimaan tullessa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 4 §:n tarkoittamissa lasten päivähoiton tehtävissä (johto-, ohjaus- tai kehittämistehtävät taikka laajaa tietoutta edellyttävät hoito-, huolenpito-, kasvatus-, opetus- tai kuntoutustehtävät) toimiva taikka lain voimaantuloa edeltäneen kolmen vuoden aikana vähintään vuoden ajan vastaavissa tehtävissä toiminut sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) tutkinnon suorittanut henkilö olisi kelpoinen antamaan perusopetuslain mukaista esiopetusta silloin, kun kunta on päättänyt järjestää esiopetuksen päivähoitopaikassa. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena olisi erityisesti lisätä kuntien liikkumavaraa esiopetuksen käynnistämisvaiheessa. Samalla säännös vaikuttaisi sosiaalikasvattajien ja sosionomien asemaan siirtymäkautena. Siirtymäkauden aikana olisi tarkoitus järjestää erityisesti esiopetuksen tehtäviin pedagogisia ja didaktisia valmiuksia antavaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksen suorittamalla edellä tarkoitetut sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittaneet henkilöt saisivat pysyvän kelpoisuuden esiopetuksen opettajan tehtäviin. Täydennyskoulutukseen voitaisiin ottaa myös ennen vuotta 2000 sosionomin (AMK) koulutukseen valittu, sosionomin tutkinnon myöhemmin suorittava henkilö.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esiopetusuudistus lisäisi valtion menoja vuositasolla noin 372 miljoonaa markkaa. Opetusministeriön hallinnonalan käyttökustannusten valtionosuudet lisääntyisivät 555 miljoonaa markkaa ja sosiaali- ja terveystoimen käyttökustannusten valtionosuudet vähenisivät 183 miljoonaa markkaa.

Valtion menojen lisääntymiseen vaikuttavat oppilasmäärän lisääntyminen, päivähoiton kustannusrakenteen muuttuminen sekä opetustoimen sosiaali- ja terveystointa korkeampi valtionosuusprosentti (opetustoimessa 57 prosenttia, sosiaali- ja terveystoimessa 24,2 prosenttia).

Kuntien käyttömenot lisääntyisivät uudistuksen johdosta 238 miljoonaa markkaa. Lisäksi kunnat menettäisivät maksutuloja 136 miljoonaa markkaa. Toisaalta kunnat saisivat lisääntyneinä valtionosuuksina edellä mainitut 372 miljoonaa markkaa, joten kunnallistalouden lisärahoitustarve uudistuksen johdosta olisi laskelmien mukaan 2 miljoonaa markkaa.

Kotitalouksien menot vähentyisivät kuntien maksutulojen menetyksiä vastaavasti 136 miljoonalla markalla.

Esiopetusuudistuksen kustannusvaikutukset on arvioitu vuositason käyttökustannuksina ja vuoden 1999 kustannustasossa. Vuonna 2001 tapahtuvaa perusopetuksen yksikköhintojen korotusta ja vuonna 2000 mahdollisesti tapahtuvia päivähoitomaksujen korotuksia ei ole otettu laskelmissa huomioon.

Laskelmissa on oletettu, että lukuvuodesta 2001—2002 alkaen kuusivuotiaiden maksuttomaan esiopetukseen osallistuisi 59 000 lasta, mikä on noin 90 prosenttia kuusivuotiaiden ikäluokasta. Laskelman pohjana on arvio, että kunnallisen päivähoiton piirissä on kuusivuotiaita vuonna 1999 noin 44 000 lasta, yksityisen hoidon tuen piirissä noin 2 000 lasta ja peruskoulun esiopetuksessa noin 6 000 lasta.

Laskelmissa on oletettu, että kunnat toteuttavat esiopetuksen siihen määrättävän yksikköhinnan puitteissa. Esiopetusta antavan henkilöstön virkaehtosopimuksen mahdollisten muutosten vaikutuksia ei ole arvioitu. Mahdollisia vaikutuksia perustamiskustannuksiin ei ole arvioitu. Päivähoiton mahdollisesta muusta laajenemisesta johtuvia kustannuksia ei myöskään ole arvioitu.

Esiopetuksen laajuus olisi vähintään 700 tuntia vuodessa. Esiopetuksen yksikköhinta olisi 85 prosenttia perusopetuksen yksikköhinnasta. Yksikköhinta olisi perusopetuksen hintaa alempi, koska oikeus esiopetukseen ei sisältäisi oikeutta maksuttomaan kuljetukseen tai majoitukseen ja koska opetuksen määrä olisi pienempi kuin perusopetuksessa keskimäärin.

Vaikka oikeus maksuttomaan kuljetukseen ei sisälly ehdotettuun uudistukseen, jotkut, erityisesti haja-asutusalueen kunnat, joutuisivat järjestämään maksutta tai kustannuksia subventoiden kuljetuspalveluja esiopetuksen piirissä oleville kuusivuotiaille. Tämä lisäisi kuntien menoja — kuntien päätöksistä riippuen — arviolta 20—30 miljoonaa markkaa vuodessa. Summa ei sisälly edellä esitettyihin uudistuksen kustannusvaikutuksiin.

Vuonna 2000 lisäkustannuksia syntyisi viiden kuukauden osalta. Opetustoimen osalta esiopetuksen valtionosuus olisi vuonna 2000 yhteensä 239 miljoonaa markkaa, josta 33 miljoonaa markkaa katetaan nykyisistä peruskoulun esiopetuksen valtionosuuksista, 76 miljoonaa markkaa sosiaali- ja terveystoimen hallinnonalan valtionosuuksista ja 130 miljoonaa markkaa valtion menojen nettolisäyksenä. Kuntien menolisäys uudistuksen johdosta olisi vuonna 2000 yhteensä 56 miljoonaa markkaa ja kunnallistalouden nettoaikutus 10 miljoonaa markkaa. Vuoden 2000 arviot on laskettu kyseisen vuoden yksikköhintatasossa.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksen mukaan lapsella olisi oikeus opetustoimen piiriin kuuluvaan vuoden mittaiseen oppivelvollisuutta edeltävään maksuttomaan esiopetukseen. Tältä osin esitys toisaalta laajentaisi kuntien lakisääteisiä velvoitteita ja toisaalta siirtäisi kunnan järjestämän päivähoiton yhteydessä nykyään kuusivuotiaille annettavan esiopetuksen sosiaali-toimen hallinnosta ja rahoitusjärjestelmästä osaksi opetustoimen hallintoa ja rahoitusjärjestelmää. Esiopetus voitaisiin järjestää kunnan päätöksen mukaan koulussa, päivähoitolain tarkoittamassa päivähoitopaikassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Lisäksi kunta voisi ostaa esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Suurin osa kuusivuotiaiden lasten esiopetuksesta annetaan nykyisin lasten päivähoitosta annetun lain nojalla kunnan järjestämän päivähoi-

don yhteydessä. Tämän esityksen ei arvioida muuttavan tilannetta opetuksen järjestämipaikan osalta merkittäväällä tavalla ainakaan lähivuosina. Vastaisuudessa muutos otettaisiin huomioon jo uusien tilojen ja toimintojen suunnittelussa ja rakentamisessa.

Kunnat päättäisivät, minkä lauta- ja hallintokunnan alaisuuteen kuusivuotiaiden esiopetus kunnassa sijoitettaisiin. Kuntia ei sitoisi esiopetuksen hallinnoinnissa sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentti, jonka mukaan kunnan koko sosiaalihuolto tulee järjestää saman monijäsenisen toimielimen, kuten sosiaalilautakunta, alaisuudessa. Koululainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, jotka määräisivät koululainsäädännön mukaisen toiminnan hallinnollisesta sijoittumisesta kunnassa. Kuntalain 16 §:n 2 momentissa säädetään kaksikielisen kunnan opetustoimen hallinnon jakamisesta kieliryhmien mukaan.

Esityksen henkilöstövaikutukset riippuvat olennaisesti siitä, kuinka kattavasti kunta on nykyisin järjestänyt esiopetusta, kuinka riittävästi kunnassa on esiopetuksen antamiseen kelpoisia opettajia ja kuinka laajasti huoltajat ilmoittavat lapsensa esiopetukseen. Valta-kunnallisesti esityksen voidaan arvioida lisäävän henkilöstön määrää noin 300—400 opettajalla, jos esiopetukseen osallistuu noin 90 prosenttia kuusivuotiaiden ikäluokasta. Siirtymäkauden jälkeen saattaa hieman lisääntyä tarve luokanopettajan, lastentarhanopettajan tai kasvatustieteen kandidaatin koulutuksen saaneisiin opettajiin.

4. Asian valmistelu

Kuusivuotiaiden lasten opetus- ja kasvatuserityksiä on käsitelty lukuisissa eri komiteoissa, toimikunnissa ja työryhmissä erityisesti 1960-luvulta lähtien. Tämän vuosikymmenen aikana asia on ollut esillä erityisesti hallituksen koulutuspoliittisen selonteon, koulutuksen kehittämissuunnitelmien ja koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Esiopetuksen järjestämisestä yhtenäisten perusteiden mukaan koko kuusivuotiaiden ikäluokalle on aikaisemmin tässä esityksessä todetulla tavalla maininta valtionneuvoston joulukuussa 1995 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1995—2000. Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistusta valmistellut toimikunta ehdotti mietinnössään (Komitteamietintö 1996:4) kehittämissuunnitel-

massa ilmaistun kannanoton mukaisesti, että perusopetuslaissa säädettäisiin lapselle oikeus oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Kunnilla olisi vastaavasti velvollisuus järjestää esiopetusta kaikille kunnan alueella asuville lapsille. Kunnat saisivat päättää, järjestetäänkö esiopetus koulussa vai päivähoiton yhteydessä. Toimikunnan ehdotuksista pyydytyissä lausunnoissa kannatettiin yleisesti esiopetuksen järjestämistä toimikunnan ehdottamalla tavalla. Toimikunnan ehdotukset eivät julkisen talouden heikon tilanteen takia kuitenkaan johtaneet koko kuusivuotiaiden ikäluokkaa koskevaan yhtenäiseen esiopetusratkaisuun, vaan tilanne esiopetuksen järjestämisessä säilyi uuden lainsäädännön voimaan tullessa tämän vuoden alussa pääosin entisellään. Eduskunta edellytti hallituksen esitykseen koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi antamassaan vastauksessa kuitenkin, että hallitus valmistelee perusopetuslain muutokset siten, että lapsen oikeus oppivelvollisuutta edeltävään vuoden mittaiseen esiopetukseen voidaan saattaa voimaan elokuusta 2000 lukien.

Opetusministeriö asetti toukokuun 1999 lopulla työryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus Lipposen II hallituksen ohjelmaan kirjatun esiopetusuudistuksen edellyttämistä säädösmuutoksista opetustoimen ja sosiaalitoimen alueilla. Työryhmässä oli edustajia opetusministeriöstä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Opetushallituksesta, Stakesista, Suomen Kuntaliitosta ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:sta. Työryhmä jätti ehdotuksensa opetusministeriölle heinäkuussa 1999. Opetusministeriö järjesti työryhmän ehdotuksista kuulemistilaisuuden, johon osallistui edustajia osasta edellä mainittuja tahoja sekä Helsingin yliopiston, Satakunnan ammattikorkeakoulun, Terveystieteiden ja sosiaalihuoltoalan ammattijärjestö Tehy ry:n, Kunta-alan ammattiliitto KTV ry:n, Sosiaalitoimintajärjestö Liitto ry:n, Vantaan kaupungin ja Suomen Vanhempainliiton edustajat.

Hallituksen esitys on viimeistelty työryhmän ehdotusten ja niistä saatujen kannanottojen perusteella virkamiestyönä opetusministeriössä. Valmistelutyöhön ovat osallistuneet lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden virkamiehet. Esityksen edellyttämät määrärahojen muutokset on sisällytetty valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen.

Esityksestä on käyty kunnan viranhaltijain

neuvotteluoikeudesta annetun lain (389/1944) mukaiset suulliset neuvottelut asianomaisten henkilöstöjärjestöjen kanssa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama varhaiskasvatustyöryhmä luovutti mietintönä huhtikuussa 1999 (STM, Työryhmämuisio 1999:4). Työryhmä keskittyi työssään julkiseen varhaiskasvatukseen ja siinä lasten päivähoitoon keskeisenä varhaiskasvatusta toteuttavana tahona. Työryhmä ehdotti lasten päivähoitosta annetun lain kokonaisuudistusta. Päivähoito tulisi nähdä palveluna, jossa yhdistyvät lapsen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Päivähoidon erääksi tehtäväksi tulisi määritellä esiopetus. Työryhmän näkemyksen mukaan päivähoitossa esiopetuksen piiriin kuuluvat kaikki alle kouluikäiset lapset, koska esiopetus on osa päivähoitossa annettavaa varhaiskasvatusta. Kiireellisimpänä työryhmä kuitenkin piti sitä, että perusopetuslaissa säädetään kuusivuotiaiden lasten vähintään 700 tuntia vuodessa kestävästä maksuttomasta esiopetuksesta.

Päivähoidon varhaiskasvatuksen kehittämiseksi työryhmä ehdotti muun muassa laadittavaksi yleiset valtakunnalliset varhaiskasvatuksen linjaukset, joissa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen arvot ja tavoitteet sekä ke-

hittämisen suuntaviivat määriteltäisiin. Linjaukset valmistelisi Stakes ja vahvistaisi valtioneuvosto.

Paitsi muuta, työryhmä pohti muistiossaan varhaiskasvatuksen moninaisia käsitteitä päätyen hahmottamaan käsitteet siten, että "pienien lasten hoitojärjestelmä" ja "päivähoito" kuvaavat palvelujärjestelmää ja "varhaiskasvatus" ja "esiopetus" palvelujen toiminnallista sisältöä. Tämän mukaan pienten lasten hoidon tukijärjestelmä on vaihtoehtoisia hoitomuotoja sisältävä palvelujärjestelmä, joka mahdollistaa vanhempien oikeuden valita lapsensa ja perheensä lähtökohdista soveltuvimman hoitomuodon. Päivähoito on lasten ja perheiden palvelu, joka kuuluu kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin. Varhaiskasvatus on hoito-, kasvatus- ja opetustoimintaa. Esiopetuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen pedagogista sisältöä ja sen toteuttamista.

Tässä hallituksen esityksessä käsite "esiopetus" on rajattu koskemaan vain perusopetuslain mukaista toimintaa. Käsitteisiin ja niiden mahdolliseen lainsäädännölliseenkin täsmentämiseen voidaan joutua kuitenkin palaamaan sekä nyt ehdotettavan esiopetus uudistuksen vaatimia opetussuunnitelman perusteita uudistettaessa että päivähoitoa koskevan lainsäädännön muutoksia varhaiskasvatustyöryhmän ehdotusten ja niistä saatujen lausuntojen pohjalta valmisteltaessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Perusopetuslaki

1 §. *Sovellettamisala.* Pykälän 2 momentin mukaan laissa säädetään perusopetuksen ja oppivelvollisuuden lisäksi muun muassa oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta. Pykälään sisältyvä esiopetuksen määritelmä ei täysin vastaa sitä, mitä esiopetuksesta lain myöhemmissä pykälissä säädetään. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien vaikeasti vammaisten tai sairaiden ensimmäisen oppivelvollisuusvuoden opetus on perusopetuslain 26 §:n 1 momentin mukaan esiopetusta. Lisäksi esiopetusta on lähinnä päivähoiton yhteydessä annettu sellaisille oppivelvollisuusikäisille lapsille, joiden perusopetuksen alkamista on lain 27 §:n perusteella lykätty. Esiopetus kestää pääsääntöisesti yhden lukuvuoden. Esiopetus voi lain 9 §:n 2 momentin mukaan 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä opetusministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitettua vieraskielisessä opetuksessa kestää kuitenkin kaksi vuotta. Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan edellä olevan perusteella täsmennettäväksi niin, että esiopetusta annetaan pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna tarkoitetaan sitä vuoden mittaista ajanjaksoa, joka edeltää ajankohtaa, jolloin lapsi aloittaa koulunkäynnin eli käytännössä edellistä lukuvuotta.

Esiopetukseen sovelletaan yleisesti kaikkia perusopetuslain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä, ellei säännöksessä erikseen todeta, että sitä sovelletaan vain perusopetukseen tai muuhun perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen. Perusopetuslain säännöksistä esiopetukseen sovelletaan 1—4, 6—11, 14—22, 26, 29—31, 35—37, 39—44 ja 50—54 §:ää. Lisäksi esiopetukseen sovellettaisiin tähän esitykseen sisältyvää uutta 26 a §:ää ja osaan esiopetusta saavia oppilaita muutettaviksi ehdotettua 32—34 §:ää. Perusopetusta koskevista säännöksistä esiopetukseen ei sovelleta esimerkiksi äidinkielen

sekä uskonnon ja elämänkatsomustiedon oppiaineiden opetusta koskevaa 12 ja 13 §:ää eikä 6 luvun työaikaa koskevia säännöksiä. Esiopetuksessa ei ole oppiainejakoa, mutta voimassa olevan opetussuunnitelman perusteiden mukaan se sisältää sisältöalueina esimerkiksi kielen ja kommunikaation sekä uskonnon. Esiopetuksessa opetuksen laajuus määritellään asetuksella kokonaistuntimääränä, joka on 700 tuntia vuodessa. Sen sijaan esiopetuksessa ei säädetä lukuvuodesta eikä työpäivien määrästä, vaan työajat ja työskentelyn järjestäminen jäävät opetuksen järjestäjän päätettäväksi. Perusopetusasetuksen 4 §:stä on tarkoitus poistaa esiopetuksen päivittäistä enimmäistuntimäärää koskeva säännös.

Lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentin tarkoittamassa päiväkotitai perhepäivähoitopaikassa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan pykälän 2 momentin ehdotetun lisäyksen mukaan täydentävänä lasten päivähoidosta annetun lain ja sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä siltä osin kuin perusopetuslaissa tai sen nojalla asetuksessa ei toisin säädetä. Sovellettaviksi tulevat muun muassa lasten päivähoidosta annetun asetuksen lapsiryhmien muodostamista ohjaavat säännökset hoito- ja kasvatushenkilöstön ja lasten määrän suhteesta. Lisäksi sovellettaviksi tulevat tämän lain 37 §:n 3 momentin nojalla opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa säädettyjä rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksia täydentäen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen säännökset. Viimeksi mainitut säännökset koskisivat esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan muun henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Näissä tehtävissä voisi siten luokanopettajan ja lastentarhanopettajan ohella toimia myös muu sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 4 tai 5 §:ssä säädetyn kelpoisuuden täyttävä henkilö, kuten sosiaalikasvattaja tai lastenhoitaja. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen on tarkoitus ottaa siirtymäsäännös, jonka mukaan kahden vuoden ajan ehdotetun lainsäädännön voimaantulosta kelpoinen anta-

maan opetusta olisi myös lain voimaan tullessa lasten päivähoidon tehtävissä toimiva sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittanut henkilö taikka kolmen vuoden aikana ennen lainvoimaantuloa vähintään vuoden ajan vastaavissa tehtävissä toiminut sosiaalikasvattajan tai edellä todetun sosionomin koulutuksen suorittanut henkilö.

4 §. *Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta.* Perusopetuslain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää yhden vuoden kestävää esiopetusta vain pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville vaikeasti vammaisille tai sairaille lapsille. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille voidaan nykyisen perusopetuslain mukaan järjestää kaksi vuotta kestävää esiopetusta. Esiopetuksen järjestäminen perusopetuksen yhteydessä muille lapsille edellyttää nykyisin opetusministeriön luvan. Suurin osa esiopetuksesta annetaan nykyisin lasten päivähoitosta annetun lain nojalla osana kunnan järjestämää lasten päivähoitoa. Sanottu laki ei kuitenkaan sisällä erityisiä esiopetusta koskevia säännöksiä. Vuoden 1996 alusta kunnat ovat olleet lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin perusteella velvollisia huoltajien niin halutessa järjestämään lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua päiväkotitai perhepäivähoitopaikan kaikille lapsille, jotka eivät ole vielä siirtyneet oppivelvollisina peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun.

Pykälän 1 momenttia ja otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi niin, että kunnat ovat velvollisia järjestämään perusopetuksen ohella myös laissa tarkoitettua esiopetusta kaikille kunnan alueella asuville lapsille. Kunta olisi velvollinen järjestämään esiopetusta oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna sekä lisäksi lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetuille pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville vaikeasti vammaisille tai sairaille oppilaille ja lain 27 §:n perusteella koulunkäynnin vuotta myöhemmin aloittaville lapsille oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla lapsilla oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta.

Ehdotuksen mukaan kunta voi järjestää esiopetuksen haluamallaan tavalla joko koulussa, muussa soveltuvassa paikassa tai lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa.

Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta kunnalta, kuntayhtymältä, valtiolta tai 7 §:ssä tarkoitettulta yksityiseltä opetuksen järjestäjältä. Pykälän 1 momenttiin tehtävän lisäyksen perusteella kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Muu julkinen palvelujen tuottaja voi olla esimerkiksi seurakunta ja yksityinen palvelujen tuottaja yksityinen päiväkoti. Säännös ei edellytä, että kunta hankkii palvelujen tuottajalta päivähoitopalveluita, vaan palveluiden hankkimista koskevan sopimuksen piiriin voi kuulua myös pelkästään esiopetus. Valitusta opetuksen järjestämispaikesta riippumatta toimintaan sovelletaan ensisijaisesti perusopetuslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Kunta on velvollinen valvomaan, että sen hankkimat palvelut täyttävät lainsäädännön ja esimerkiksi Opetushallituksen hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden asettamat vaatimukset. Kunnan valvontavelvollisuudesta otettaisiin pykälän 1 momenttiin nimenomainen maininta. Jos kunta hankkii esiopetuspalvelut muulta kuin opetuksen järjestämisluvan saaneelta taholta, valtionosuus myönnetään kunnan ilmoituksen perusteella asianomaiselle kunnalle. Kunta maksaa korvausta palveluiden tuottajalle kunnan ja palveluiden tuottajan välisen sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 4 momenttia täydennettäisiin niin, että kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen tapaan esiopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten. Perusopetuslain 10 §:n 2 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden esiopetus tulee antaa pääosin saamen kielellä ja kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan kunnan velvollisuus esiopetuksen järjestämiseen muille kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville ja vastaavasti 26 a §:ssä säädettyä lapsen oikeus esiopetukseen tulevat voimaan 1 päivästä elokuuta 2001. Tätä ennen esiopetuksen järjestäminen muille kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville on kunnille vapaaehtoista.

Lain 4 §:n 3 momenttia sairaalan sijaintikunnan velvollisuudesta järjestää sairaalaopetusta sovelletaan myös esiopetukseen.

5 §. *Muu opetus ja muille kuin oppivelvollisille annettava perusopetus.* Koska sään-

nös velvollisuudesta esiopetuksen järjestämiseen ehdotetaan lisättäväksi 4 §:ään, pykälästä ja sen otsikosta poistettaisiin kaikki esiopetusta koskevat maininnat.

Vaikkei asiasta ole nimenomaista säännöstyä, perusopetuslakia on tulkittu niin, että kunta voi oman päätöksensä mukaan järjestää perusopetusta muille kuin oppivelvollisille. Opetusta järjestetään tavallisesti aikuislukioissa, lukioiden aikuislinjoilla sekä kansalais- ja työväenopistoissa. Selvytyden vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

6 §. *Oppilaan koulupaikan määräytyminen.* Pykälä sisältää kuntia koskevan yleisen säännöksen perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen suunnittelusta ja järjestämisestä. Pykälä koskee myös esiopetusta kunnassa.

Pykälän 1 momenttiin tehtävän lisäyksen perusteella esiopetusjärjestelyt tulee kunnassa sekä esiopetuspaikkojen sijainnin että opetuksen ajoittamisen puolesta yhteensovitaa päivähoitojärjestelyjen kanssa siten, että esiopetukseen osallistuvat lapset voivat joustavasti käyttää päivähoitopalveluja. Säännös on tarkoitettu toimintojen suunnittelua ohjaavaksi, eikä siten esimerkiksi velvoita kuntaa kuljetusten järjestämiseen.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että esiopetuksen järjestämipaikka voi olla paitsi koulu myös edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu päiväkotitai perhepäivähoitopaikka taikka muu julkinen tai yksityinen hoitopaikka tai muu esiopetuksen järjestämipaikka.

Uudistus ei muuta alle kouluikäisten lasten perheiden lasten päivähoidosta annettuun lakiin perustuvaa oikeutta lain tarkoittamaan kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan. Perusopetuslain nojalla järjestettävään esiopetukseen osallistuminen, vaikka esiopetus järjestettäisiinkin lasten päivähoidosta annetun lain tarkoittamassa päivähoitopaikassa, ei myöskään merkitse lasten päivähoidosta annetussa laissa tai vastaavasti lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua päivähoitopaikan valintaa.

10 §. *Opetuskieli.* Pykälän mukaan koulun opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Koulun opetuskielillä tarkoitetaan kieltä, joka on varsinaisessa opetuksessa pääasiallisesti käytettävän kielen lisäksi koulun hallinnollinen kieli ja jota käytetään yleisesti koulun kai-

nessa toiminnassa. Pykälän mukaan opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli taikka muu pykälässä mainittu kieli. Pykälän 2 momentti sisältää velvoitteen järjestää saamelaisten kotiseutualueella asuville oppilaille opetusta saamen kielellä ja kuulovammaisille oppilaille tarvittaessa opetusta myös viittomakielellä. Pykälä koskee kaikkea perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta mukaan lukien myös esiopetuksen. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 9 §:n mukaan perusopetusta tai esiopetusta antavan opettajan tulee täydellisesti hallita koulun opetuskieli. Jos opetuskieli on muu kuin koulun opetuskieli, voi opetusta antaa henkilö, joka hallitsee opetuksessa käytettävän kielen. Opetushallitus määrää tarvittaessa, miten kielen hallinta osoitetaan.

Koska esiopetuksen järjestämistä koskevien ehdotusten voidaan arvioida laajentavan merkittävästi muualla kuin koulussa annettavaa opetusta, ehdotetaan pykälän 1 momentin ensimmäistä virkettä täydennettäväksi niin, että paitsi koulussa, myös muualla järjestettävässä opetuksessa, koulun opetuskielen rinnastettavana opetuskielenä ja hallinnollisena kielenä on joko suomi tai ruotsi. Muutettavaksi ehdotetun perusopetuslain 4 §:n 4 momentin mukaan kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen ja esiopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n 3 momentin ja 43 §:n 2 momentin sekä viimeksi mainitun lainkohdan nojalla saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (191/1999) mukaan kunnille ja muille koulutuksen järjestäjille myönnetään valtionavustusta myös saamelaisten kotiseutualueen kunnissa järjestämässä saamenkielisen esiopetuksen ja esiopetuksen yhteydessä antamansa saamen kielen opetuksen kustannuksiin. Valtionavustus myönnetään mainitussa valtioneuvoston päätöksessä mainituilla ehdoilla koulutuksesta opetustuntia kohden aiheutuneiden keskimääräisten opetushenkilöstön palkkauskustannusten mukaisesti.

14 §. *Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet.* Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää muun ohella esiopetuksen

yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Pykälän 2 momentin perusteella Opetushallitus päättää muun ohella esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä.

Kun esiopetuksen tavoitteita ja niiden perusteella esiopetuksen laajuutta ja erityisesti sisältöä koskevilla ratkaisuilla on merkittävä vaikutus muun muassa lasten päivähoiton suunnitteluun, esiopetuksen sisältöön ja esiopetuksen sekä muiden toimintojen yhteensovittamiseen, pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan opetusministeriö ja Opetushallitus valmistelevat pykälässä tarkoitettut päätökset yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä Stakesin kanssa. Yhteistyön muodoista ja tavoista sovitaan erikseen mainittujen tahojen kesken.

Perusopetuslain 50 §:n 1 momentin perusteella esiopetuksessa sovelletaan Opetushallituksen ennen perusopetuslain voimaantuloa vuonna 1996 antamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita, kunnes perusopetuslain nojalla toisin päätetään.

26 a §. *Oikeus esiopetukseen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi pykälä, jossa säädettäisiin lapsen oikeudesta saada laissa tarkoitettua esiopetusta. Pykälän ensimmäisen virkkeen ilmaiseman pääsäännön mukaan lapsella olisi oikeus esiopetukseen oppivelvollisuuden alkamisvuotta edeltävänä vuonna. Pykälän toisen virkkeen perusteella lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevilla vammaisilla tai sairailta lapsilla ja lain 27 §:n perusteella koulunkäynnin vuotta myöhemmin aloittavilla lapsilla olisi oikeus esiopetukseen myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla oikeus koskisi näin ollen myös sitä vuotta, kun lapsi täyttää kuusi vuotta, ja koulunkäynnin vuotta myöhemmin aloittavilla lapsilla sitä vuotta, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta.

Esiopetukseen osallistumisesta päättäisi, pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille oppivelvollisuuden alkamisvuonna annettavaa esiopetusta lukuunottamatta, oppilaan huoltaja. Asetukseen otetaan säännökset esiopetukseen hakeutumisesta. Pääsääntönä on, että esiopetukseen voi osallistua vain sellainen laissa säädetyt edellytykset täyttävä lapsi, joka on ilmoitettu esiopetukseen opetuksen järjestäjän edellyttämällä tavalla. Opetuksen järjestäjät ovat velvollisia tiedottamaan, miten esiopetukseen

ilmoitaudutaan. Asetuksessa säädetyt erityisen syyn perusteella esiopetukseen saa osallistua myös edellä todettua ajankohtaa myöhemmin ilmoitettu lapsi.

Perusopetuslain 30 §:n 2 momentin mukaan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Perusopetusasetuksen 2 §:ssä säädetään tarkemmin opetusryhmien muodostamisesta. Pykälä sisältää oppilasmäärinä ilmoitetut enimmäiskokosäännökset vain erityisopetuksena annettavaa opetusta varten. Säännöksiä noudatetaan myös erityisopetuksena annettavassa esiopetuksessa. Lasten päivähoidosta annetun asetuksen 6 ja 8 §:ssä säädetään henkilöstön ja hoidettavien lasten määrästä päivähoidossa. Säännöksiä sovelletaan ehdotetun perusopetuslain 1 §:n 2 momentin perusteella myös esiopetuksessa, joka järjestetään päivähoitopaikassa. Siltä varalta, että opetusryhmien muodostamista koskevan sääntelyn erilaisuus johtaa uudistuksen tavoitteiden vastaisesti järjestelyihin, joissa ratkaisu esiopetuspaikasta tehdään sillä perusteella, missä ryhmät voivat olla suurimmat, taikka sääntely muutoin johtaa esiopetuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta liian suuriin opetusryhmiin, pykälän 3 momenttiin otetaan valtuutussäännös, jonka nojalla asetuksella voidaan tarvittaessa säätää sitovasti opetusryhmien muodostamista esiopetuksessa. Hallitus seuraa esiopetuksen ryhmäkokoja ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin yhtenäisen ryhmäkoon säätämiseksi. Esiopetuksen opetusryhmien muodostamisesta on tarkoitus antaa suositus.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan säännökset muun kuin pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen oikeudesta esiopetukseen ja vastaavasti kunnan velvollisuudesta esiopetuksen järjestämiseen tulevat voimaan 1 päivästä elokuuta 2001.

32 §. *Koulumatkat.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muuttavaksi niin, ettei esiopetusta saavilla oppilailla olisi, pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita lukuun ottamatta, oikeutta koulumatkaetuun. Nykyisin kaikilla perusopetuksen yhteydessä annettavaan esiopetukseen osallistuvilla on oikeus koulumatkaetuun vastaavilla perusteilla kuin perusopetuksen oppilailta. Päivähoidon yhteydessä järjestettävässä esiopetuksessa lapsilla ei ole oikeutta maksuttomaan kuljetukseen. Lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 5 momentin mukaan päivähoidossa olevalle lapselle voidaan järjestää tarpeel-

liset kuljetukset. Kuljetusten järjestämisestä ja siitä perittävistä maksuista päättää asianomainen kunta.

33 §. *Majoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muuttavaksi niin, ettei esiopetusta saavilla oppilailla olisi, pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita lukuun ottamatta, oikeutta maksuttomaan majoitukseen. Nykyisin kaikilla perusopetuksen yhteydessä annettavaan esiopetukseen osallistuvilla on oikeus majoitukseen vastaavilla perusteilla kuin perusopetuksen oppilailla. Käytännössä majoituksessa ei ole eräitä valtion erityiskouluja lukuun ottamatta esiopetusta saavia oppilaita.

34 §. *Tapaturman hoito ja terveydenhuolto.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että vastaisuudessa oikeus maksuttomaan tapaturmanhoitoon koskisi vain oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa opetusta. Nykyisin oikeus maksuttomaan tapaturman hoitoon koskee myös perusopetuksen yhteydessä järjestettävän esiopetuksen ja lisäopetuksen oppilaita. Päivähoidon yhteydessä järjestettävässä esiopetuksessa lapsilla ei ole sen sijaan nykyisin oikeutta maksuttomaan tapaturman hoitoon. Kunnat voisivat ottaa vastaisuudessa vapaaehtoisia vakuutuksia esiopetusta ja lisäopetusta saaville oppilaille sattuvien tapaturmien varalta. Esiopetusta ja lisäopetusta saaville oppilaille aiheutuneiden henkilö- ja esinevahinkojen korvaamiseen sovelletaan yleisesti, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään. Opiskelutapaturman korvaamisesta annetun asetuksen (851/1948) perusteella lisäopetusta saavalla oppilaalle laboratorio- tai kenttätöissä tai muussa käytännöllisessä harjoittelutyössä sattunut ja kysymyksessä olevalle opiskelumuodolle ominaisten olosuhteiden aiheuttama tapaturma korvataan työtapaturmana.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2000. Kunta voi mainitusta päivämäärästä lukien järjestää esiopetusta ilman opetusministeriön lupaa. Velvoite esiopetuksen järjestämiseen muille kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville ja 26 a §:ssä säädetty lapsen oikeus esiopetukseen tulisivat voimaan kuitenkin vuotta myöhemmin eli 1 päivästä elokuuta 2001.

1.2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

17 §. *Perusopetuksen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentin säännöstä perusopetuksen yksikköhinnan laskemisesta ehdotetaan muutettavaksi ja pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi esiopetuksen yksikköhinnan laskemista koskeva 8 momentti. Pykälän nykyinen 8 momentti siirtyy 9 momentiksi. Esiopetuksen yksikköhinta olisi 85 prosenttia asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätystä yksikköhinnasta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavan esiopetuksen yksikköhinta on laajempien opintososiaalisten etujen ja muutoinkin korkeampien kustannusten takia sama kuin perusopetuksen yksikköhinta. Nykyisin esiopetuksen yksikköhinta on kaikkien oppilaiden osalta sama kuin perusopetuksen yksikköhinta. Esiopetuksen alempi yksikköhinta otettaisiin perusopetuksen yksikköhinnan 1 momentin mukaisessa laskennassa huomioon siten, että esiopetusta saavien oppilaiden määrästä lasketaan mukaan 85 prosenttia.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2000. Vuoden 2000 elokuun alusta joulukuun loppuun kuntien saama esiopetuksen rahoitus määräytyisi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain kunnan valtionosuutta (6 §), kunnan valtionosuuden perustetta (8 §) ja kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kulttuuritoimen menoista (9 §) koskevista säännöksistä poikkeavalla tavalla. Muille kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille järjestettävän esiopetuksen kustannuksia ei otettaisi huomioon kunnan asukaskohtaista rahoitusosuutta laskettaessa. Kunta saisi viiden kuukauden osalta esiopetukseen rahoituksena 57 prosenttia esiopetusta saavien oppilaiden määrän ja esiopetusta varten määrätyn yksikköhinnan tulosta. Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan vuoden 2001 tammikuun alusta kesäkuun loppuun rahoitus määräytyy vastaavalla tavalla kuin 2 momentin perusteella syksyllä 2000. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavan esiopetuksen yksikköhinta on kuitenkin koko ajan sama kuin perusopetuksen yksikköhinta.

Voimaantulosäännöksen 4 momentissa säädetään kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle esiopetusta varten myönnettävästä valtionosuudesta syksyllä 2000. Valtionosuus olisi, pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita lukuunottamatta, 85 prosenttia kuntayhtymän tai yksityisen opetuksen järjestäjän yksikköhinnasta. Myöskään kuntayhtymien ja yksityisten opetuksen järjestäjien muille kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille elokuusta 2000 kesäkuun loppuun 2001 järjestettävän esiopetuksen kustannuksia ei otettaisi huomioon kuntien asukaskohtaisia rahoitusosuuksia laskettaessa.

Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan vuoden 2001 perusopetuksen yksikköhintoja laskettaessa ei oteta huomioon lasten päivähoiton yhteydessä järjestetystä esiopetuksesta vuonna 1999 aiheutuneita kustannuksia.

1.3. Laki lasten päivähoitosta

1 a §. Lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n perusteella kunta voi järjestää lasten päivähoiton päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan päivähoitoa voivat saada alle oppivelvollisuusikäiset lapset sekä erityisestä syystä myös sitä vanhemmat lapset. Kaikilla alle kouluikäisten lasten vanhemmillä tai muilla huoltajilla on vuoden 1996 alusta ollut oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu päivä- tai perhepäivähoitopaikka siihen saakka, kunnes lapsi siirtyy oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun. Päivähoidon järjestämisvelvollisuutta koskevat säännökset sisältyvät lain 11 §:ään ja 11 a §:n 1 momenttiin.

Kunta voi täyttää päivähoitoa koskevan järjestämisvelvoitteen hoitamalla toiminnan itse, yhdessä muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta palvelujen on vastattava vastaavalta kunnalliselta toiminnalta edellytettyä tasoa (laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 4 § 1 ja 3 momentti). Lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 2 ja 3 momen-

tissa tarkoitettun päivähoitopaikan osalta tulevat siten myös ostopalvelutilanteissa sovellettaviksi lasten määrää ja hoito- ja kasvatushenkilöstöä koskevat lasten päivähoitosta annetun asetuksen ja sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen säännökset.

Lasten päivähoitosta annettuun lakiin ei sisälly erityisiä esiopetusta koskevia säännöksiä. Osana päivähoiton varhaiskasvatusta on useimmissa kunnissa kuitenkin järjestetty erityisesti kuusivuotiaille, mutta myös tätä nuoremmille lapsille suunnattua esiopetusta.

Perusopetuslain nyt ehdotettavia esiopetusta koskevia säännöksiä sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2000 lukien kaikkeen sanotun lain nojalla järjestettyyn pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavaan esiopetukseen. Velvollisuus esiopetuksen järjestämiseen kuuluu kunnalle. Kunta voi järjestää esiopetuksen paitsi koulussa tai muussa soveltuvassa paikassa myös esimerkiksi lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa.

Nyt ehdotettun lasten päivähoitosta annetun lain uuden 1 a §:n mukaan, jos perusopetuslain mukaista esiopetusta järjestetään lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa, sovelletaan esiopetukseen perusopetuslakia täydentävänä lasten päivähoitosta annettua lakia ja sen nojalla annettuja asetuksia siltä osin kuin perusopetuslaissa ja sen nojalla asetuksessa ei toisin säädetä. Säännös vastaa ehdotettua perusopetuslain 1 §:n 2 momenttia.

Sovellettaviksi tulisivat lasten päivähoitosta annetun lain 5 §:n perusteella päivähoitopaikassa hoidettavien lasten määrää sekä hoito- ja kasvatustehtävään osallistuvaa henkilöstöä koskevat lasten päivähoitosta annetun asetuksen säännökset. Lisäksi sovellettaisiin perusopetuslain 37 §:n 3 momentin nojalla opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa säädettyjä rehtorin ja esiopetusta antavan opettajan kelpoisuusvaatimuksia täydentäen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annettua asetusta. Esiopetuksen opetus- ja kasvatustyöhön voisivat siten osallistua myös muut kuin opetustoimen kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen mukaan esiopetuksen antamiseen kelpoiset luokanopettajat, lastentarhanopettajat tai kasvatustieteen kandidaatit. Käytännössä

kysymykseen tulisivat lähinnä sosiaalikasvattajat sekä joissakin kunnissa lisäksi päivä- ja lähihoitajat sekä perhepäivähoitajat.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen on lisäksi edellä perusopetuslain 1 §:n perusteluissa tarkemmin todetulla tavalla tarkoitettu lisätä siirtymäsäännös, jonka perusteella päivähoiton tehtävissä toiminut sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittanut henkilö olisi kelpoinen antamaan esiopetusta silloin, kun kunta on päättänyt järjestää esiopetuksen lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa.

Perusopetuslain tarkoittama esiopetusdistus ei muuta kelpoisuusvaatimuksia kunnan lasten päivähoidosta annetun lain nojalla järjestämän päivähoidon osalta. Perheillä myös säilyy edelleen subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan.

11 a §. Nykyisen 11 a §:n 1 momentin mukaan lapsen on voitava olla säännöksessä tarkoitettussa päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy peruskoululaissa tarkoitettuna oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun. Osa-aikaisesti päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä, kun lapsi ennen peruskoululaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttäytymistä osallistuu esiopetukseen koulussa.

Säännöstä ehdotetaan perusopetuslain ja siihen nyt tehtäväksi ehdotettujen muutosten johdosta sanamuodoltaan tarkistettavaksi siten, että käsitteet "peruskoulu" ja "sitä vastaava koulu" korvattaisiin käsitteellä "perusopetus". Lisäksi esiopetukseen koulussa osallistumisen sijasta käytettäisiin sanontaa "perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen osallistuminen".

Perusopetuslaissa on luovuttu käsitteestä "peruskoulu" ja korvattu se käsitteellä "perusopetus". Perusopetuslakiin nyt sisällytettäväksi ehdotetut esiopetusta koskevat säännökset mahdollistavat sen, että kunta voi päätöksensä mukaan järjestää esiopetuksen paitsi koulussa myös muussa soveltuvassa paikassa tai esimerkiksi lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa.

Lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momenttiin nyt tehtäväksi ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan teknisiä eivätkä merkitse asiallista muutosta nykytilaan.

11 b §. Ehdotettu säännös vastaa asiallisesti perusopetuslain 6 §:n 1 momenttiin nyt tehtäväksi ehdotettua lisäystä. Yhdenmukaisesti esiopetusjärjestelyjen kanssa tulee myös

päivähoitojärjestelyt kunnassa sekä päivähoitopaikkojen sijainnin että opetuksen ajoittamisen puolesta yhteensovittaa esiopetusjärjestelyjen kanssa siten, että päivähoitoon osallistuvat lapset voivat joustavasti osallistua esiopetukseen. Säännös on tarkoitettu toimintojen suunnittelua ohjaavaksi, eikä siten esimerkiksi velvoita kuntaa kuljetusten järjestämiseen.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

1.4. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

3 §. *Hoitomudon valinta.* Nykyisen 3 §:n 3 momentin mukaan lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettuna päivähoitopaikan valintana ei pidetä sitä, että lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun siirtymistään kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan osapäiväiseen esiopetukseen.

Säännöstä ehdotetaan perusopetuslain ja siihen nyt tehtäväksi ehdotettujen muutosten johdosta tarkistettavaksi. Säännöksen käsitteet "peruskoulu" ja "sitä vastaava koulu" korvattaisiin käsitteellä "perusopetus". Lisäksi epäselvyyksien välttämiseksi käsite "osapäiväinen esiopetus" korvattaisiin käsitteellä "osapäivähoito".

Ehdotetut muutokset eivät merkitse asiallista muutosta nykytilaan. Säännös kuitenkin mahdollistaisi edelleen sen, että perhe, jos lapsi ei osallistu perusopetuslain mukaisen esiopetuksen, voi tämän sijasta valita lapselleen lasten päivähoidosta annetun lain mukaisen osapäivähoitopaikan.

Kuten edellä lasten päivähoidosta annettuun lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 1 a §:n kohdalla jo todettiin, säädetään lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentissa alle kouluikäisten lasten perheiden oikeudesta kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan. Pykälän 2 momentissa taas säädetään perheiden oikeudesta kunnan järjestämälle päivähoitopaikalle vaihtoehtoiseen lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaiseen taloudelliseen tukeen. Säännös vastaa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n 1 momenttia, jonka mukaan perhe, joka ei valitse lapselleen kunnan järjestämää päivähoitopaikkaa, on oikeutettu laissa tarkoitettuun

lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tukeen.

Päivähoitopaikkaa ja sille vaihtoehtoista taloudellista tukea koskevassa sääntelyssä on lähdetty siitä, että perhe voi lapsen hoidon järjestämiseksi valita vain joko kunnan järjestämän päivähoitopaikan taikka sille vaihtoehtoisen taloudellisen tuen. Tästä pääsäännöstä poiketen voi kahden eri hoito- ja tukimuodon yhdistäminen lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa siten edelleen tulla kysymykseen.

Pykälä muutettaisiin samalla kokonaisuudessaan, koska ruotsinkielisessä säädöskoelmassa pykälän 1 ja 2 momentti ovat virheellisesti kirjoitettu yhdeksi momentiksi.

4 §. *Hoitoraha.* Nykyisen 4 §:n 4 momentin mukaan, sen estämättä, mitä hoitorahan määrästä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 350 markkaa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuna aikana kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan tai peruskoulussa järjestettävään osapäiväiseen esiopetukseen taikka jos lapsi peruskoululain 36 §:n 1 momentin tarkoittamassa tapauksessa aloittaa koulunkäynnin säädettyä aikaisemmin.

Säännökseen nyt ehdotetut muutokset johduvat perusopetuslaista ja sanottuun lakiin sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n 3 momenttiin nyt tehtäväksi ehdotetuista muutoksista. Asiallista muutosta nykytilaan säännös ei merkitse muulta kuin siltä vähäiseltä osin, että alkuperäistä tarkoitustaan vastaavasti säännös koskisi jatkossa myös niitä tilanteita, joissa lapsi perusopetuslain 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin ja osallistuu oppivelvollisuuden alkamisvuonna perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Nykyisin suurin osa näistä lapsista saa esiopetusta lasten päivähoidosta annetun lain nojalla osana kunnan järjestämän päivähoidon varhaiskasvatusta. Tällöin perheen on lapsen hoidon järjestämiseksi valittava joko kunnan järjestämä päivähoitopaikka tai taloudellinen tuki.

5 §. *Hoitolisä.* Nykyisen 5 §:n 4 momentin mukaan lain 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua ajalta hoitolisä on puolet siitä, mitä hoitolisän määrä muuten olisi. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Säännös vastaa nyt ehdotettua 4 §:n 4 momenttia.

17 §. *Maksaminen.* Perusopetuslain 23 §:n

mukaan perusopetuksessa lukuvuosi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana viittaus peruskoululakiin. Lisäksi käsite "peruskoulu" korvataan käsitteellä "perusopetus". Muutokset ovat lakitekniisiä.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

1.5. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

7 a §. *Lasten päivähoiton maksu.* Perusopetuslain 31 §:n 1 momentti sisältää esiopetuksen maksuttomuutta koskevan säännöksen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n 6 momentissa säädetään osapäiväisesti tai muutoin osapäiväisesti järjestetyn päivähoiton maksuista. Säännöksen mukaan, jos lapsi on osapäivähoitossa tai jos lapsen hoitoaika muutoin jatkuvasti päivittäin, viikottain tai kuukausittain on säännönmukaista kokopäivähoiton hoitoaikaa merkittävästi lyhyempi, kunnan tulee päättäminsä perustein periä hoitoaikaan suhteutettu saman pykälän 2—4 momentissa säädettyä kokopäivähoiton maksua alempi maksu.

Säännöksen viimeiseksi virkkeeksi ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi, että myös perusopetuslain mukaiseen maksuttomaan esiopetukseen käytettävä aika tulisi ottaa huomioon päivähoitomaksua alentavana tekijänä. Alennus koskisi sekä kokopäiväisesti että osapäiväisesti tai muutoin osapäiväisesti järjestettyä päivähoitoa.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esituksen perusteella perusopetusasetuksen 4 §:stä poistetaan esiopetuksen päivittäistä enimmäiskestoja koskeva säännös. Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen järjestämisestä ja työajoista. Perusopetusasetukseen lisätään esiopetukseen hakeutumista koskeva säännös. Pääsääntöisesti esiopetukseen voisi osallistua vain opetuksen järjestäjän määräämään ajankohtaan mennessä ilmoitettu lapsi. Erityisestä syystä esiopetukseen voitaisiin ottaa myös myöhemmin hakeutuva lapsi. Tarvittaessa asetuksella säädettäisiin tarkem-

min opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa.

Esityksen perusteella opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen säännöksiä muutettaisiin niin, että kelpoisuusvaatimukset koskisivat järjestämispaikasta riippumatta yhtäläisesti kaikkea esiopetusta. Kelpoisia antamaan esiopetusta olisivat edelleen henkilöt, joilla on luokanopettajan kelpoisuus tai jotka ovat suorittaneet kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 11 §:n mukaisen kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon tai lastentarhanopettajan tutkinnon.

Sosiaalikasvattajat ja sosionomit (AMK) eivät koulutuksensa sisältö huomioon ottaen olisi yksinään kelpoisia antamaan esiopetusta. Opetustoimen kelpoisuusvaatimuksia koskevaan asetukseen on kuitenkin tarkoitus ottaa siirtymäsäännös, jonka mukaan elokuun alusta 2000 heinäkuun 2002 loppuun lain voimaan tullessa tai kolmen vuoden aikana ennen lain voimaantuloa vähintään vuoden ajan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen 4 §:n tarkoittamissa lasten päivähoiton tehtävissä (johto-, ohjaus tai kehittämis-tehtävät taikka laajaa tietoutta edellyttävät hoito-, huolenpito-, kasvatus-, opetus tai kuntoutustehtävät) oleva tai toiminut sosiaalikasvattajan taikka sosiaalipedagogiikan opintoja sisältävän sosionomin (AMK) tutkinnon suorittanut henkilö olisi kelpoinen antamaan perusopetuslain mukaista esiopetusta silloin, kun kunta on päättänyt järjestää esiopetuksen lasten päivähoidosta annetun lain tarkoittamassa päivähoitopaikassa. Säännöksen tarkoituksena olisi erityisesti varmistaa, että kunnat, joissa ei uudistuksen voimaan tullessa ole riittävästi esiopetuksen antamiseen muodollisen kelpoisuuden täyttäviä henkilöitä, saa lisää mahdollisuuksia esiopetuksen käynnistämiseen. Samalla säännös vaikuttaisi sosiaalikasvattajien ja sosionomin (AMK) asemaan siirtymäkautena. Siirtymävaiheessa olisi tarkoitus järjestää erityisesti esiopetuksen tehtäviin pedagogisia ja didaktisia valmiuksia antavaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksen suorittamalla edellä tarkoitettu sosiaalikasvattajan tai sosionomin koulutuksen suorittaneet henkilöt saisivat pysyvän kelpoisuuden esiopetu-

tuksen opettajan tehtäviin. Täydennyskoulutukseen voitaisiin ottaa myös ennen vuotta 2000 sosionomin (AMK) koulutukseen valittu, sosionomin tutkinnon myöhemmin suorittava henkilö. Täydennyskoulutus olisi laajuudellaan noin 15 opintoviikkoa. Myös aikaisemmin suoritettu esiopetukseen suuntautuva koulutus voitaisiin hyväksyä joko kokonaan tai osittain korvaamaan edellä todetun täydennyskoulutuksen.

Esiopetukseen osallistuvan muun henkilöstön kuin opettajien kelpoisuusvaatimuksia ei otettaisi opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen. Päivähoitopaikassa järjestettävässä esiopetuksessa opetukseen osallistuvan muun henkilöstön kelpoisuudesta olisi voimassa, mitä lasten päivähoidosta annetussa asetuksessa ja mainitussa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetussa asetuksessa säädetään. Muuna opetus- ja kasvatushenkilökuntana voisivat siten toimia muun muassa sosiaalikasvattajat.

Nykyiset Opetushallituksen antamat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet uudistetaan siten, että ne tulevat voimaan samanaikaisesti esiopetusuudistuksen voimaantulon kanssa. Lasten päivähoidosta annetun lain mukaisen varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä jatketaan läheisessä yhteistyössä esi- ja alkuopetuksen kehittämisen kanssa.

Uudistukseen liittyen kunnille ja muille esiopetuksen järjestäjille tuotetaan ohjeita ja virikeaineistoa esiopetuksen järjestämisestä ja sen niveltymisestä päivähoiton varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Uudistuksesta järjestetään tarvittavaa lisä- ja täydennyskoulutusta.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2000. Säännökset velvollisuudesta esiopetuksen järjestämiseen ja oikeudesta esiopetukseen tulisivat kuitenkin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lukuunottamatta voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2001.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**perusopetuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 1 §:n 2 momentti, 4 §:n otsikko sekä 1 ja 4 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti ja 34 §:n 1 momentti sekä
lisätään 14 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 26 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

 Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 1 §:n 2 tai 3 momentin tarkoittamassa päivähoitopaikassa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä lasten päivähoidosta annetussa laissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien

kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

 Kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen ja esiopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

5 §

Muu opetus ja muille kuin oppivelvollisille annettava perusopetus

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja lisäopetusta. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

6 §

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluita.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun

soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiovetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämipaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu päivähoitopaikka tai muu soveltuva esiovetuksen järjestämipaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa.

10 §

Opetuskieli

Koulun opetuskieli ja muualla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä kieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muualla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta.

14 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Opetusministeriö valmistelee 1 momentissa tarkoitetun tuntijakoa koskevan päätöksen esiovetusta koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja opetushallitus valmistelee 2 momentissa tarkoitetun opetussuunnitelman perusteita koskevan päätöksen esiovetusta koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa.

26 a §

Oikeus esiovetukseen

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiovetusta. Lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella ja sellaisella lapsella, joka 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, on oikeus saada esi-

opetusta myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna.

Esiovetukseen osallistumisesta päättää 26 §:n 1 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta oppilaan huoltaja. Esiovetukseen hakeutumisesta säädetään tarvittaessa asetuksella.

Asetuksella säädetään tarvittaessa opetusryhmien muodostamisesta esiovetuksessa.

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta, lisäopetusta tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiovetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta, lisäopetusta tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiovetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoittoon.

34 §

Tapaturman hoito ja terveydenhuolto

Perusopetusta ja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa esiovetusta saavalle oppilaalle koulussa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman hoito on maksuton.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 1 momentissa ja 26 a §:ssä säädetään muille kuin 25 §:n 2

momentissa tarkoitetuille pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille annettavasta esiopetuksesta, kunta on velvolli-

nen järjestämään esiopetusta ja lapsella on oikeus esiopetukseen vasta 1 päivästä elokuuta 2001 lukien.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 17 §:n 1 momentti ja lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1186/1998, uusi 8 momentti, jolloin nykyinen 8 momentti siirtyy 9 momentiksi, seuraavasti:

17 §

Perusopetuksen yksikköhinnat

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille järjestettyä esiopetusta saavien oppilaiden määrästä otetaan huomioon 85 prosenttia ja 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia.

Muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa esiopetuksessa yksikköhinta on 85 prosenttia asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätystä yksikköhinnasta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 6, 8 ja 9 §:ssä säädetään, kunnalle myönnetään 1 päivästä elokuuta 2000 mainitun vuoden loppuun valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, viisi kahdestoistaosaa markkamäärästä, joka on 57 prosenttia mainittua opetusta syksyllä 2000 saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 6, 8 ja 9 §:ssä säädetään, kunnalle myönnetään vuoden 2001 alusta mainitun vuoden kesäkuun 30 päivään valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, kuusi kahdestoistaosaa markkamäärästä, joka on 57 prosenttia mainittua opetusta syksyllä 2000 saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta. Tämän jälkeen kunnalle myönnetään mainittuun esiopetukseen valtionosuutta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettussa laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 7 §:ssä säädetään, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään 1 päivästä elokuuta 2000 mainitun vuoden loppuun

valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, viisi kahdestoistaosaa mainittua opetusta saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta.

Sen estämättä, mitä tämän lain 17 §:n

1 momentissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n 3 momentissa säädetään, laskettaessa perusopetuksen yksikköhintoja vuodelle 2001 perusopetuksen valtakunnallisissa kokonaiskustannuksissa ei oteta huomioon lasten päivähoiton yhteydessä järjestetystä esiopetuksesta vuonna 1999 aiheutuneita kustannuksia.

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 630/1991, sekä *lisätään* lakiin uusi 1 a ja 11 b § seuraavasti:

1 a §

Kun perusopetuslain (628/1998) mukaista esiopetusta järjestetään tämän lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetussa päivähoitopaikassa, sovelletaan esiopetukseen, mitä tässä laissa tai sen nojalla asetuksella säädetään, jollei perusopetuslaissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä.

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päi-

vähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttäytymistä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

11 b §

Päivähoitoa järjestettäessä tulee huolehtia, että päivähoidossa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua 1 a §:n mukaiseen esiopetukseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 3 §, 4 §:n 4 momentti, 5 §:n 4 momentti ja 17 §:n 3 momentti seuraavasti:

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitetun tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Oikeus kotihoidon tukeen on kuitenkin vain, jos lapsi on alle kolmivuotias tai jos lapsi kuuluu samaan perheeseen alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan ja samalla tavalla hoidettavan lapsen kanssa.

Jos lapsi ei osallistu perusopetuslain (628/1998) mukaiseen esiopetukseen, 1 momentissa tarkoitettuna kunnan järjestämän päivähoitopaikan valintana ei pidetä sitä, että lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen oppivelvollisena perusopetukseen siirtymistään kunnan järjestämään osapäivähoitoon.

4 §

Hoitoraha

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 350 markkaa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa

tarkoitettuun päivähoitoon tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen taikka jos lapsi perusopetuslain 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin.

5 §

Hoitolisä

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa yksityisen hoidon tuen hoitolisä on kuitenkin puolet siitä, mikä hoitolisän määrä muuten olisi.

17 §

Maksaminen

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 7 a §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1134/1996, seuraavasti:

7 a §

Lasten päivähoiton maksu

alempi maksu. Päivähoidon maksua alentavana tekijänä on otettava huomioon myös perusopetuslain (628/1998) mukainen maksuton esiopetus.

Jos lapsi on osapäivähoidossa tai lapsen hoitoaika muutoin jatkuvasti päivittäin, viikottain tai kuukausittain on säännönmukaista kokopäivähoidon hoitoaikaa merkittävästi lyhyempi, kunnan tulee päättämissä perustein periä hoitoaikaan suhteutettu 2—4 momentissa säädettyä kokopäivähoidon maksua

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Opetusministeri *Maija Rask*

1.

Laki**perusopetuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 1 §:n 2 momentti, 4 §:n otsikko sekä 1 ja 4 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti ja 34 §:n 1 momentti sekä

lisätään 14 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 26 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Soveltamisala

Lisäksi laissa säädetään oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetuksen valmistavasta opetuksesta.

Lisäksi laissa säädetään *pääsääntöisesti* oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. *Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 1 §:n 2 tai 3 momentin tarkoittamassa päivähoitopaikassa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä lasten päivähoidosta annetussa laissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.*

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkimalla ne 7 ja 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä.

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta *sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta*. *Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin.* Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankki ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitettulta perusopetuksen järjestäjältä. *Kunta*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

5 §

Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille esiopetusta. Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle luvan esiopetuksen järjestämiseen myös muille oppilaille.

Kunta voi järjestää lisäopetusta ja perusopetukseen valmistavaa opetusta.

6 §

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muuta tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle oppilaalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen järjestämään opetusta. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämispaikkaa.

voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen ja esiopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

5 §

Muu opetus ja muille kuin oppivelvollisille annettava perusopetus

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja lisäopetusta. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

6 §

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluita.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muuta tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämispaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu päivähoitopaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämispaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa.

10 §

Opetuskieli

Koulun opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuutta seurata opetusta.

10 §

Opetuskieli

Koulun opetuskieli ja muualla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä kieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta.

14 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Opetusministeriö valmistelee 1 momentissa tarkoitetun tuntijakoa koskevan päätöksen esiopetusta koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja opetushallitus valmistelee 2 momentissa tarkoitetun opetussuunnitelman perusteita koskevan päätöksen esiopetusta koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa.

26 a §

Oikeus esiopetukseen

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidentyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella ja sellaisella lapsella, joka 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin, on oikeus saada esiopetusta myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna.

Esiopetukseen osallistumisesta päättää 26 §:n 1 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta oppilaan huoltaja. Esiopetukseen hakeutumisesta säädetään tarvittaessa asetuksella.

Asetuksella säädetään tarvittaessa opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta, *esiopetusta* tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta, *esiopetusta*, tai lisäopetusta saavan oppilaan kuljetusta ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoidtoon.

34 §

Tapaturman hoito ja terveydenhuolto

Koulussa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman hoito on oppilaalle maksuton.

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta, lisäopetusta tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan *esiopetusta* saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta, lisäopetusta tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan *esiopetusta* saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoidtoon.

34 §

Tapaturman hoito ja terveydenhuolto

Perusopetusta ja 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa *esiopetusta* saavalle oppilaalle koulussa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman hoito on maksuton.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 1 momentissa ja 26 a §:ssä säädetään muille kuin 25 §:n 2 momentissa tarkoitetuille pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille annettavasta *esiopetuksesta*, kunta on velvollinen järjestämään *esiopetusta* ja lapsella on oikeus *esiopetukseen* vasta 1 päivästä elokuuta 2001 lukien.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 17 §:n 1 momentti ja

lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1186/1998, uusi 8 momentti, jolloin nykyinen 8 momentti siirtyy 9 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

*Perusopetuksen yksikköhinnat**Perusopetuksen yksikköhinnat*

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määrittämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia.

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määrittämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksikköhintoja laskettaessa *muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille järjestettyä esiopetusta saavien oppilaiden määrästä otetaan huomioon 85 prosenttia ja 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia.*

Muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa esiopetuksessa yksikköhinta on 85 prosenttia asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätystä yksikköhinnasta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 6, 8 ja 9 §:ssä säädetään, kunnalle myönnetään 1 päivästä elokuuta 2000 mainitun vuo-

den loppuun valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, viisi kahdestoistaosaa markkamäärästä, joka on 57 prosenttia mainittua opetusta syksyllä 2000 saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 6, 8 ja 9 §:ssä säädetään, kunnalle myönnetään vuoden 2001 alusta mainitun vuoden kesäkuun 30 päivään valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, kuusi kahdestoistaosaa markkamäärästä, joka on 57 prosenttia mainittua opetusta syksyllä 2000 saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta. Tämän jälkeen kunnalle myönnetään mainittuun esiopetukseen valtionosuutta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 7 §:ssä säädetään, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään 1 päivästä elokuuta 2000 mainitun vuoden loppuun valtionosuutta esiopetukseen, jota järjestetään muille kuin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, viisi kahdestoistaosaa mainittua opetusta saavien oppilaiden määrän ja esiopetuksen yksikköhinnan tulosta.

Sen estämättä, mitä tämän lain 17 §:n 1 momentissa sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n 3 momentissa säädetään, laskettaessa perusopetuksen yksikköhintoja vuodelle 2001 perusopetuksen valtakunnallisissa kokonaiskustannuksissa ei oteta huomioon lasten päivähoiton yhteydessä järjestetystä esiopetuksesta vuonna 1999 aiheutuneita kustannuksia.

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 630/1991, sekä
lisätään lakiin uusi 1 a ja 11 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/63) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoitossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy peruskoululaissa (476/83) tarkoitettuna oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen peruskoululaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu esiopetukseen koulussa. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

1 a §

Kun perusopetuslain (628/1998) mukaista esiopetusta järjestetään tämän lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa, sovelletaan esiopetukseen, mitä tässä laissa tai sen nojalla asetuksella säädetään, jollei perusopetuslaissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä.

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoitossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

11 b §

Päivähoitoa järjestettäessä tulee huolehtia, että päivähoitossa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua 1 a §:n mukaiseen esiopetukseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 3 §, 4 §:n 4 momentti, 5 §:n 4 momentti ja 17 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettun tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Oikeus kotihoidon tukeen on kuitenkin vain, jos lapsi on alle kolmivuotias tai jos lapsi kuuluu samaan perheeseen alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan ja samalla tavalla hoidettavan lapsen kanssa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna kunnan järjestämän päivähoitopaikan valintana ei pidetä sitä, että lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen oppivelvollisena peruskouluun tai sitä vastaavaan kouluun siirtymistään kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan osapäiväiseen esiopetukseen.

Ehdotus

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettun tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Oikeus kotihoidon tukeen on kuitenkin vain, jos lapsi on alle kolmivuotias tai jos lapsi kuuluu samaan perheeseen alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan ja samalla tavalla hoidettavan lapsen kanssa.

Jos lapsi ei osallistu perusopetuslain (628/1998) mukaiseen esiopetukseen, 1 momentissa tarkoitettuna kunnan järjestämän päivähoitopaikan valintana ei pidetä sitä, että lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen oppivelvollisena perusopetukseen siirtymistään kunnan järjestämään osapäivähoitoon.

4 §

Hoitoraha

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 350 markkaa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuna aikana kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan tai peruskoulussa järjestettävään osapäiväiseen esiopetukseen taikka jos lapsi peruskoululain 36 §:n 1 momentin tarkoittamassa tapauksessa aloittaa koulunkäynnin säädettyä aikaisemmin.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 350 markkaa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päivähoitoon tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen taikka jos lapsi perusopetuslain 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

Hoitolisä

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettulta ajalta yksityisen hoidon tuen hoitolisä kuitenkin on puolet siitä, mikä hoitolisän määrä muuten olisi.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettussa *ta-pauksessa* yksityisen hoidon tuen hoitolisä on kuitenkin puolet siitä, mikä hoitolisän määrä muuten olisi.

17 §

Maksaminen

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään *peruskoululain 22 §:ssä tarkoitetun peruskoulun lukuvuoden alkamista edeltävän* heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena peruskouluun.

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena *perusopetukseseen*.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 7 a §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1134/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 a §

Lasten päivähoiton maksu

 Jos lapsi on osapäivähoidossa tai lapsen hoitoaika muutoin jatkuvasti päivittäin, viikkoittain tai kuukausittain on säännönmukaisista kokopäivähoidon hoitoaikaa merkittävästi lyhyempi, kunnan tulee päättämiensä perusteiden peria hoitoaikaan suhteutettu 2—4 momentissa säädettyä kokopäivähoidon maksua alempi maksu.

 Jos lapsi on osapäivähoidossa tai lapsen hoitoaika muutoin jatkuvasti päivittäin, viikkoittain tai kuukausittain on säännönmukaista kokopäivähoidon hoitoaikaa merkittävästi lyhyempi, kunnan tulee päättämiensä perusteiden peria hoitoaikaan suhteutettu 2—4 momentissa säädettyä kokopäivähoidon maksua alempi maksu. *Päivähoidon maksua alentavana tekijänä on otettava huomioon myös perusopetuslain (628/1998) maksuton esiopetus.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.